

Наша Ніва

П Е Р Ш А Я

Б Е Л А Р У С К А Я

Г А З Э Т А

ISSN 1819-1614

Заснаваная ў лістападзе 1906. Адноўленая ў траўні 1991. Выдавец: Прыватнае прадпрыемства «Суродзічы». Выходзіць штотыднёва, у чацвярткі

9 771819 161008

Палітвязні ў аўмен на што?

Аляксандар Лукашэнка
вядзе сэпаратныя
перамовы з Нямеччынай
і Францыяй. Вынікам іх
стала вызваленне
некалькіх палітвязняў.
Старонкі 3—5.

У НУМАРЫ

Украіна ўступіла ў Сусветную гандлёвую арганізацыю

Чым гэта пагражае
Беларусі, і калі нашая
краіна далучыцца да СГА?
Інтэрв'ю з экспертом.
Старонка 5.

Бжазінскі падтрымаў Абаму

Хто за каго
ў перадвыбарнай гонцы
ў Амэрыцы?
Старонка 6.

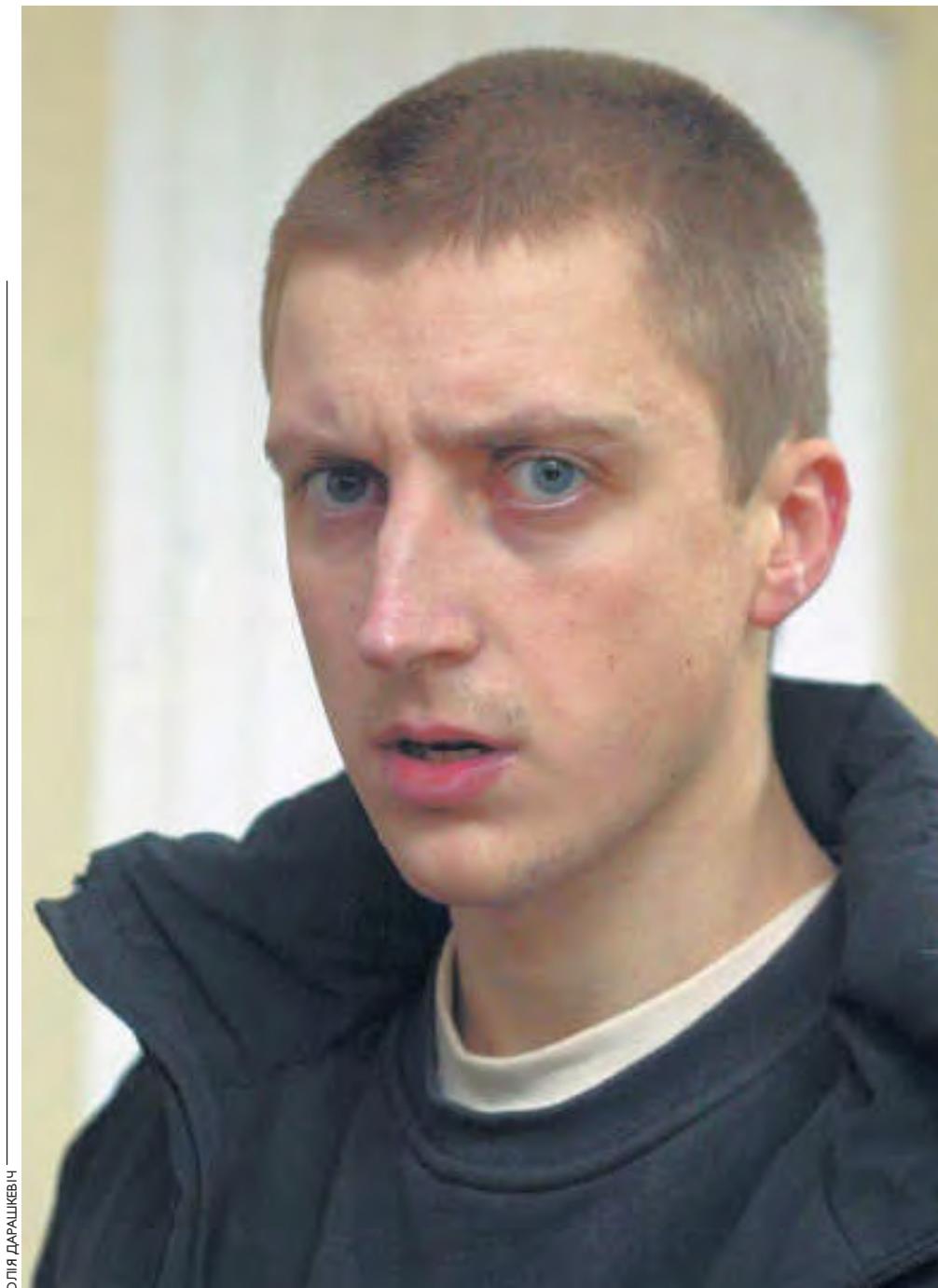
Velcom: 360 мільёнаў на вецер

Інтыгра, звязаная
з продажам «Мабільнай
лічбавай сувязі» атрымала
нечаканы працяг.
Старонка 8.

Закон dura. А мы?

Для нашага грамадзтва
панятак свабоды слова,
як і ўвогуле любой іншай
свабоды, пакуль што мала
што значыць. Піша Віталій
Тарас.

Старонка 12.

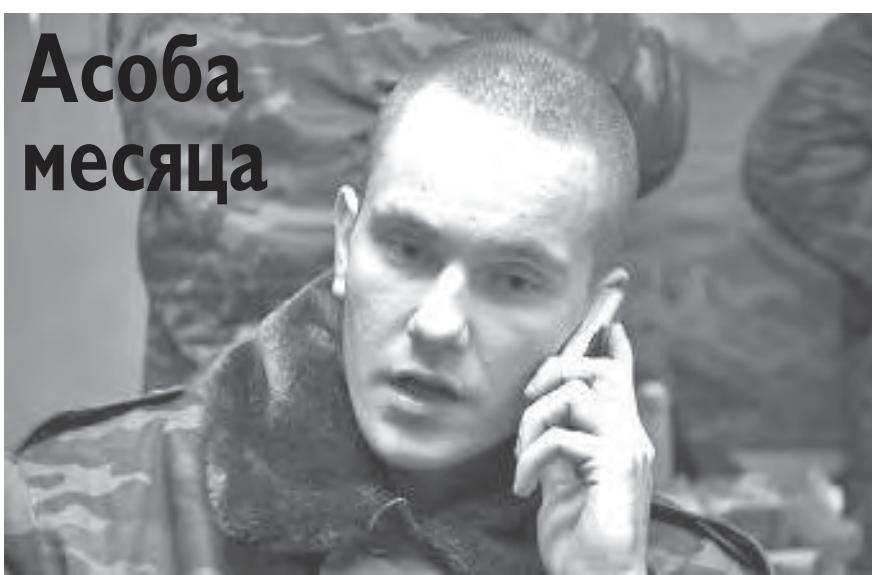

ЮЛІЯ ДАРАЦКЕВИЧ

Нашаніўцы ў Верхнядзвінску, Гарадку і Віцебску

9 лютага рэдактар часопісу ARCHE Валер Булгакаў і пісьменьніца Наталка Бабіна наведаюць Верхнядзвінск. Пачатак сустрэчы ў 11.00, даведкі праз т.: (029) 518-74-19 (Валянціна). У той самы дзень пройдуць сустрэчы ў Гарадку (пачатак а 15-й, даведкі праз т.: (029) 672-38-42 (Леанід) і ў Віцебску (пачатак а 19-й, даведкі праз т. (029) 323-98-46 (Віталь). У Гарадку і Віцебску да Булгакава і Бабінай далучыцца **Уладзімер Арлоў**.

Асоба месяца

Зыміцер Жалезынічэнка. Старонка 10.

Асаблівасці сочынскіх трасаў, або Трое на аднаго

Чуткі спраўдзіліся: Лукашэнка і Путін сустрэліся ў Сочы. Дакладней, расклад быў «трое на аднаго». Піша **Аляксандар Класкоўскі**.

Паводле прэсавай службы беларускага кіраўніка, сустрэча 3 лютага ёсьць «лягчыным працягам кантактаў у межах дамоўленасці», дасягнутых у сінегі 2007 г. у Менску». Пікантнасць жа ў tym, што аналітыкі дасюль гадаюць, пра што два прэзыдэнты насамрэч дамовіліся тады. І чаму Путін у выніку выглядаў шчодрым, як съвяты Мікалай (кредыт на паўтара мільярды даляраў на льготных умовах, нафта па 119 даляраў на першы квартал сёлета і г. д.).

Што мог паабяцаць у сінегі беларускі бок? Веер вэрсій — ад зялёной вуліцы расейскаму капіталу (і ён ужо прэ, асабліва ў банкаўскую сферу) да аўтадынальнага роффэрэндуму.

Аўтар гэтых радкоў далёкі ад думкі,

што айчыннае начальства ну проста сыпіць ды бачыць, як спрытней «здаць краіну». Але самае прыкрае тое, што ніводнін варыяント разыўцыя падзеі, уключчона з самым незайдросным для лёсу незалежнасці, ня можа быць выключаны. Няма празрыстасці ў стасунках з Крамлём (рытуальным заклінаннем даўно ніхто не дae веры), няма гарантый ў нашага сувэрэнітetu (думаецце, калі што, Захад касыцьмі ляжа?), няма мэханізму грамадзкага кантролю над дзеяньнямі кіруюнае вярхуі (палітычнае поле ў краіне праста выпаленае).

Працяг на старонцы 9.

Шаноўныя людзі!

«Наша Ніва» шукае распаўсюднікаў для продажу газэты на вуліцах і ў электрычках. Справа выгадная і надта патрэбная.

Продаж ажыццяўляеца на аснове дамоваў.

Зьевіртацца праз тэл.: (017) 284-73-29, (029) 260-78-32, (029) 618-54-84

КАМЭНТАРЫ

«Лукашэнка вядзе з Захадам гульню на павышэнне ставак»

Палітоляг Віталь Сіліцкі пра перамовы Лукашэнкі зь Нямеччынай і Францыяй.

«Хараітэрна, што акурат пасля сустрэчы Путіна і Лукашэнкі ў Сочы дзяржаўнае інфармацыйнае агенцтва БЕЛТА зъмісыцла вынікі цікавага апытання грамадзкай думкі. Зы іх выплікае, што Менск дасылае своеасаблівы сигнал Москве. То бок, нават калі Москва і «прапіхне» роффэрэндум аб саюзнай дзяржаве, то ў Беларусі яго заваліць. Цалкам магчыма, што перамовы Лукашэнкі з Захадам усяго толькі гульня для павышэння сваіх ставак. Для кіраўніка Беларусі контактны з Захадам — гэта ізноў такі шантаж Москвы. Гэта ўсё вельмі добра кладзецца на лінію афіцыйнага Бэрліну на стабілізацію дачыненняў зь Менскам. Францыя, думаю, грае тут другую скрыпку, бо Ўсходняя Эўропа — дзялянка Нямеччыны. Францыя тут не праводзіць актыўнай палітыкі, а давяраеца Бэрліну».

Запісаў Зыміцер Панкавец

Пракаповіч зрабіў палітычную заяву

Сярэдняя зарплата ў Беларусі павінна дасягнуць 1000 ёура да 2015 году. Права рабіць такія заявы ў беларускай сістэме традыцыйна належыць аднаму чалавеку. Гэтым разам прагноз-заданне выказаў старшыня Нацбанку Пётр Пракаповіч. Яшчэ адзін доказ таго, што патэнцыйнага папулярнага, а значыць, канкурэнта Сідорскага хочуць зъмяніць на пасадзе прэм'ера гэтым пазбаўленым лоску і палітычных амбіций чыноўнікам. Так на чале палатаў нацыяналінага сходу А. Лукашэнка зъмяшчае самых беспэрспектывных паплечнікаў, каб засыцерагчыся ад любых праяваў канкурэнцыі.

Менавіта Пракаповіч — банкір з будаўніцтва — выступіў з ініцыятывай лібералізаваць правілы налічэння заробкаў, прапанаваўшы пачаць з такога эксперыменту ў будаўнічай сферы. Калі Пракаповіч выйдзе ў прэм'еры, гэта яшчэ раз выявіць прынцып, паводле якога падбіраюцца кіраўнічыя кадры.

Палітвязьні ў абмен на што?

Аляксандар Лукашэнка вядзе сэпаратныя перамовы зь Нямеччынай і Францыяй. Вынікам іх стала вызваленне некалькіх зъняволеных.

У чацвер 31 студзеня дзяржаўнае агенцтва БЕЛТА паведаміла пра сустречу кірауніка Беларусі з наслом Нямеччыны ў Беларусі Гебхартам Вайсам (**на фота по-бач**). Сустречы была нечаканаю, а афіцыйная інфармацыя пра яе скамечанаю. А.Лукашэнка, што з гадамі стаў у пытаннях знакаў і пратаколу пэдантаў, прыняў пасла краіны, якая вызначае беларускую палітыку ЭС, у цікавым кантэксьце. Спаканыне адбылося напярэдадні палёту А.Лукашэнкі ў Сочы і па сувязных съяздах выхаду на волю трох палітвязняў — вызваленых на аснове судовых решэнняў, што выглядалі настолькі ж са столі ўзятымі, як і колішнія решэнія пра іхнае зъняволенне.

На сустречы А.Лукашэнка выказаў падзяку нямецкаму

БЕЛТА

дыпламату «за ягоную працу ў краіне», а таксама зазначыў: «Ведаю, што гэтая сустречы выкліча пэўнае незадавальненне ў некаторых Вашых калег у Беларусі, але нам утойваць няма чаго. Удзячны за туго пазыцыю, яку Вы займаеце. Ведаю, што Вам нялётка».

А.Лукашэнка лічыць пазыцыю некаторых эўрапейскіх наслоў у дачыненьні да Беларусі «парадаксальнай», «не зусім разумее» ролю паслоў краінаў ЭС і ЗША і нават ня хоча «гэтага ўтойваць». «Тое, што мы нікому ніякіх проблем не ствараем — ні суседзям, ні Нямеччыне, ні Францыі, ні

ЗША, — гэта факт. Дык што ім ад нас патрэбна?» — перадала ягоныя слова прэсслужба.

Пасол Францыі Мірэй Мюсо ў панядзелак праясьціла сёе-то ў гэтых эківоках падчас прэс-канфэрэнцыі. Адказаўчы на пытаныне, што ў сывяtle адзінай палітыкі Эўрасаюзу ў дачыненьні да Беларусі азначае сустречы беларускага презыдэнта і пасла Нямеччыны, спін. Мюсо зазначыла: «Існуе адзінай эўрапейская палітыка. І гэтая палітыка заключаецца ў тым, каб гаварыць пра неабходнасць прадстаўлення дэмакратычным сілам магчымасці выказа-

ваць свае меркаваныні. Мы вітаем вызваленые палітвязняволеных і спадзяємся, што будуть і наступныя вызваленыні. І мы ведаём, якую ролю ў гэтым вызваленыні адыграў спадар Лукашэнка. З прычынаў, якія б я не хацела тут тлумачыць, пасол Нямеччыны адыграў сапраўды асаблівую ролю, і я пачаслывала, што ён гэтай сваёй асаблівай ролій прынёс нейкі ўклад у вырашэнне ўзгаданых мной пытанняў».

Звярнула ўвагу, што Мюсо ў той жа дзень заявила, што Францыя «гатовая супрацоўнічаць з Беларусью ў справах пабудовы АЭС». Адказаўчы на пытаныне пра магчымы ўдзел Францыі ў пабудове беларускай АЭС, пасол заўважыла, што яшчэ пры канцы 2006 г. яе папярэднік садзейнічаў наладжванню кантактаў беларусаў з спэцыялістамі ў сферы атамнай энэргетыкі зь берагоў Роны і Сены. Гэту палітыку Францыя прадоўжыць, падкрэсліла спін. Мюсо. «Цяпер, калі так можна сказаць, мяч як на баку тых, хто хацеў бы пабудаваць станцыю, так і на баку тых, хто мог бы яе пабудаваць».

Магла б — французская кампанія «Арэва», рэактары якой лічацца найдасканалейшымі — Францыя сама выпрацоўвае 80% электраэнэргіі на АЭС. «Упэўнена, што беларускія ўлады, улічваючы горкі досьвед чарнобыльскай катастроfy, прыкладуць максымум намаганняў для забесьпячэння бяспекі праекту», — сказала пасол.

Да ліпеня Францыя прадстаўляе старшынёства Эўрасаюзу ў Беларусі ад імя Славеніі. У другім паўгодзідзе Францыя будзе старшыняваць ад свайго імя.

Для большасці краінаў Эўрасаюзу сэпаратныя контакты пасла Вайса сталі сюрпризам. Мяркуеца, што гэ-

Пасол Францыі Мірэй Мюсо: «Мы ведаём, якую ролю ў гэтым [палітвязняў Дашкевіча і Аўтуховіча] вызваленыні адыграў спадар Лукашэнка. Па прычынах, якія я б не хацела тут тлумачыць, пасол Нямеччыны адыграў сапраўды асаблівую ролю». Мюсо таксама заявила, што Францыя гатовая супрацоўнічаць з Беларусью ў справах пабудовы АЭС.

Артур Фінькевіч: Мы разъменныя манэты ў гандлі з Захадам

5 лютага выйшаў на волю чарговы палітвязень.

Самога Артура ў суд не прывезлы. У залі паседжанняў прысутнічалі Павал Севярынец, Вячаслаў Сіўчык, Зыміцер Дашкевіч, Алесь Міхалевіч, прадпрымальнік Алесь Макаеў, прадстаўнік пасольства ЗША. Раніцай Севярынец, размаўляючы з ка-рэспандэнтам «НН», стрымана выказаў надзею, што прысудусё ж перагледзяць і вынесуць больші мяккі.

Але пракурор Каранькоў заяўві, што якраз прысуд Фінькевічу цалкам справядлівы, але пакараньне зажорсткае і запатрабаваў зымніць меру ўтрымання на 6 месяцаў «хіміі».

Судзьдзя Ігар Прошка падтрымаў пракурора, а паколькі дні, праведзеныя ў турме, ідуць у параўнанні з «хіміяй» у прапорцыі 2/1, Артура мусілі выпусціць адразу пасля судовага паседжання. З судовай пастановай сябры палітвязня накіраваліся да муроў ізолятара.

Некалькі гадзін вырашаліся юрыдычныя пытаныні. А 14-й Фінькевіч выйшаў на волю. «Многія думалі, што я буду скакаць ад радасці, калі выйду з турмы, але асаблівага шчасця не адчуваў. Стаяўлюся да гэтага спакойна. Ламацца ў турме я не зьбіраўся», — кажа хлопец.

«Іра вызваленне даведаўся за гадзіну перад тым, як пакінуў СІЗА, прыйшла адватката спін. Бахціна, яна мне і паведаміла рагшэйне суду. Пра выхад з турмы Зымітра Дашкевіча я ўжо ведаў, таму ў глыбіні душы спадзяваўся, што адпусціць ці хача б скарочыць тэрмін», — кажа былы палітвязень.

Севярынец і Дашкевіч не спадзяваліся пабачыць Артура на волі аж так хутка.

Нагадаем, у траўні 2006 г. хлопец быў асуджаны на два гады «хіміі» за палітычныя графіцы. У пачатку сінегня 2007 году, ён павінен быў выйсці на волю. Але 20 сінегня суд Кастрычніцкага раёну Магілёва асудзіў Фінькевіча на паўтары году турмы. Ён быў прызнаны вінаватым у парушэнні арт. 415 КК (ухіленне ад адбыцца пакарання).

Вось як расказвае Фінькевіч пра паўторны арышт:

«Ціжка ў маральнym плянне было толькі першы дзень. Я сядзеў у камэндатуры і чакаў пакуль з крамы прынясць пяльмені. У пакой увайшлі ахойнікі. Сказалі, каб збіраў рэчы, бо едзем у турму. Праз тро-чатыры гадзіны я быў ужо ў камэры. Скажам, на Валадарцы вязні некалькі дзён трымаюць у «адстойніку», а тут адразу накіравалі ў «хату». У бытавым плянне ў

Магілёве сядзець было лепш, чым на Валадарцы, але рэжым тут больш жорсткі».

Фінькевіч гаворыць, што супрацоўнікі КДБ неаднаразова папярэджвалі яго пра арышт. Хлопец на пэўным моманце нават зымріўся з тым, што трапіць за краты

«Папярэджвалі, што за два-тры месяцы да вызвалення зноў апынуся ў турме. У мяне пастаянна шукалі і чакалі папружнінья. Тыя ж «хімікі», якім дапамагаў пісаць скаргі ці нешта яшчэ, пішуць на цябе дакладныя».

Пра сінеганскі суд Артур расказаў так: «У мяне калаціліся руکі і ногі, самаадчуванне было вельмі кескае. Нават нічога толкам ня мог сказаць. Міліцыянты казалі, што будзе пакаранье ад году да двух, таму прысуд не аказаўся нечаканым. За некалькі дзён да суду мне намякнулі: калі я признаю сваю віну, то нейкім чынам можна будзе дабіцца

больш мяккага прысуду. Таму і была такая пазыцыя. Я вельмі ўдзячны сваёй адватката Ганыне Бахціной, яна сапраўдны прафэсіянал».

Фінькевіч удзячны сябрам-маладафронтайцам, прэсе і Аляксандру Мілінкевічу, якія ўздымалі тэму ягонага арышту на Захадзе, праводзілі акцыі салідарнасці, не забываліся на яго.

«Разам з тым, разумею, што я, Дашкевіч, Аўтуховіч — праста разъменныя манэты ў гандлі з Захадам», — кажа хлопец.

Артур Фінькевіч зьбіраецца займацца грамадzkай дзейнасцю, а таксама працягваць атрымліваць вышэйшую адукцыю ў ЭГУ, ён навучаецца на другім курсе, на аддзяленні «Паліталёгія».

Ужо вечарам у аўтарак Артур прыехаў у Менск, дзе ня быў амаль два гады.

**Зыміцер Панкавец,
Магілёў—Менск**

ЮЛІЯ ДАРАШКЕВІЧ

Палітвязьні ў абмен на што?

Працяг са старонкі 3.

тую дыпляматычную ініцыятыву ён правіў у згодзе толькі з пасламі Францыі і Італіі. Апошняя граоць тут другую скрыпку, бо Ўсходняя Эўропа — дзялянка Нямеччыны. «Зъ неафіцыйных крыніц ведаю, што сустрэча пасла Вайса з Лукашэнкам выклікала шок і неразуменне у Бруслі», — сказаў нам палітоляг Дзяніс Мельянцоў.

«Лукашэнка вядзе з Захадам гульню на павышэнне ставак», мяркую дырэктар Беларускага інстытуту стратэгічных дасыльданьняў Віталь Сіліцкі. Характэрна, што акурат пасля сустрэчы Путіна і Лукашэнкі ў Сочы дзяржаўнае інфармацыйнае агенцтва БЕЛТА зъміясціла вынікі «апытання грамадзкой думкі», якое нібыта было праведзенае Інфармацыйна-аналітычным цэнтрам пры Адміністрацыі презыдэнта. Зъ

іх вынікае, што беларусы схіляюцца да ўмацавання сувязяў з Захадам. «Для кіраўніка Беларусі контакты з Захадам — гэта ізноў такі шантаж Масквы», — лічыць Сіліцкі.

Палітоляг Аляксандар Фядута больш аптымістычны. Ён упэўнены, што сустрэча А.Лукашэнкі з паслом Нямеччыны азначае пачатак дыялёгу з Эўропай. «Лукашэнка фактычна паскардзіўся Вайсу на падвойныя стандарты. Захад лепш ставіцца да Назарбаева з Карымавым, чым да Лукашэнкі. Той даводзіць, што ня горшы за сваіх калегаў і чакае да сябе адпаведнага стаўлення».

Працяг ёсьць: у панядзелак адным росчыркам судзейскага пяра на волю быў адпушччаны Артур Фінькевіч. Больш за тое, ідуць чуткі аб вызваленіні такога заклятага асабістага ворага, як Казулін.

Апазыцыя, аднак, ня мае ілюзіі ўніверсальнага зъмены атмасферы ў краіне. Агульная колькасць асобаў, закрану-

тых палітычнымі рэпресіямі, вырасла ў 2008 г. проці 2007-га на 40%. Овэррэакцыя на выступ прадпрымальнікаў супала з немагчымым нават у ісламскіх тыраніях асуджэннем журналіста Зыдзівіжкова. Супрацоўнікі КДБ аказваюць псыхалягічны ціск на кожнага, хто спрабуе займацца арганізаванай палітычнай дзеянасцю ў рэгіёнах. Адзначаныя першыя спробы абмежаваць свабоду выезду за мяжу, а па-над усім гэтым разрастается ідэалічнае вэртыкаль, якая фактычна ўяўляе сябе разгалінованы апарат па лякалізацыі іншадумства. Выход на свабоду групы палітвязняў — заўважны жэст, які, аднак, нічога не мянья ў сутнасці беларускай сістэмы самадзяржаўства.

Тым ня менш, Дзяніс Мельянцоў упэўнены, што плюсы дыялёгу пераважаюць мінусы. «Гэта адкрывае магчымасці для новых сувязяў у палітыцы, эканоміцы, таму сустрэчу Лукашэнкі і Вайса можна ацэніваць пазытыўна».

**Мікола Бугай, Сямён Печанко,
Зыміцер Панкавец**

Украіна ўступіла ў Сусветную гандлёвую арганізацыю

Чым гэта пагражае Беларусі і калі нашая краіна далучыцца да СГА? Інтэрв'ю з экспертам.

5 лютага презыдэнт Украіны і генэральны дырэктар Сусветнай гандлёвой арганізацыі Паскаль Лямі падпісалі пратакол аб далучэнні нашай паўднёвой суседкі да СГА. Украіна стала шостай пасля Малдовы, Грузіі і краінаў Балты дзяржавай былога СССР, што ўступіла ў сусветную супольнасць свободнага гандлю. Украіна павінна ратыфікаць пратакол аб уступленні да 4 ліпеня. Гэта пярэспектиўна: канстыту-

цыйны хаос спаралізаваў працу Вярхоўнай Рады. Краіна ж стане паўнаправіным сябрам СГА толькі пасля ратыфікацыі дакументу.

Беларусь таксама хоча ў СГА, але пакуль адолела хіба палову дарогі.

Пра ўступленне Украіны ў СГА і перспектывы далучэння да гэтай арганізацыі Беларусі гаворыць намесніца дырэктара дасыльчага цэнтра Інстытуту прыватызацыі і мэнеджменту Ірына Тачыцкая.

Ірына Тачыцкая: У стаунках Беларусі і Украіны далучэнне суседкі да СГА нічога ня зменіць. Тэарэ-

тычна, калі Украіна далучыцца да Працоўнай групы СГА, то яна можа высоўваць нам прэтэнзіі. Але гэта маламаверна.

«НН»: На якім этапе ўступлення ў СГА знаходзіцца Беларусь?

ІТ: На сёньня мы атрымалі падтрымку дзесьяці з дваццаці сябраў Працоўнай групы СГА. Але засталіся самыя прынцыпавыя — ЗША і ЭС.

«НН»: Справа ў палітычных і эканамічных патрабаваннях?

ІТ: Пра палітыку ў СГА не гавораць, бо арганізацыя займаецца толькі эканомікай. Гэта своеасаблівы элітны клуб краінаў, па-за якім застаецца ўсё менш краінаў. ЭС, ЗША, Кітай, Індія, Бразылія — усе асноўныя гульцы там. І ўзделынікі гэтага клубу дбаюць пра стандарты паводзінаў, якім

навічкі павінныя адпавядаць.

«НН»: Што атрымае Беларусь ад уступлення ў гэты клуб?

ІТ: Нашая эканоміка — адкрытая, арыентаваная на экспарт. Таму вырашаць шматлікія пытанні ў сфэры міжнароднага гандлю было значна прасцейць у рамках СГА. Вырашацца праблемы розных антыдэмпінгавых рассяльданьняў, несправядлівых абмежаваньняў, напрыклад, у дачыненіі да беларускага тэкстылю. У хуткім часе да СГА далучыцца Расея. Наша адсутнасць у арганізацыі ізноў жа нам будзе не на карысць.

«НН»: Ці згодныя Вы з думкай, што Украіна зараз можа ўскладніць працэс далучэння Расеі да СГА?

ІТ: Такое магчыма, але ці патрэбна тое ўкраінцам. Выгадней вырашаць спрэчныя пытанні, карыстаючыся мэханізмамі СГА, арыентаванымі на кампроміснае вырашэнне спрэчак.

**Гутарыў
СП**

Эксперыты: выйгрыш Украіны будзе роўны 1,5—1,7% ад гадавога ВУП.

Бжазінскі падтрымаў Абаму

Хто за каго
ў перадвыбарнай гонцы
ў Амэрыцы?

Перадвыбарны «супэраўтотрак» у ЗША выявіў фаварытаў маратонскія гонкі за права стаць кандыдатамі ў прэзыдэнты ЗША. Моладзь фанатычнае ад Барака Абамы (**на фота**), хоць ён так і не дагнаў дасвядчанай Хілары Клінтан.

Супэраўторкам у ЗША называюць дзень, калі выбарцы ў палове штатаў выбіраюць кандыдатаў ад партый на прэзыдэнцкія выбары. Звычайна пасля яго выяўляюцца яўныя фаварыты ад Рэспубліканскай і Дэмакратычнай партый. Ня та сёлета.

У рэспубліканцаў, хоць 71-гадовы сэнатар Джон Маккейн у нацыянальных аптыннях апярэджае свайго найбліжэйшага суперніка Міта Ромні, барацьба далёкая ад завяршэння.

У 2000 годзе Маккейн саступіў на перадвыборах Бушу, цяпер жа ён мае ўсе шанцы стаць кандыдатам ад сваёй партыі. Паводле сваіх маральных, эканамічных і экалягічных поглядаў ён нашмат больш памяркоўны за Буша, хоць у замежнай палітыцы мае рэпутацыю прыхільніка славых мэтадаў. Трэба адзначыць, што Маккейна ня любяць ізакансэрватары і хрысьціяне-евангелісты, якія складаюць электаральную базу рэспубліканцаў. Зрешты, пагроза перамогі зыненавіднай ім Хілары Клінтан наўпушна змусіць іх мабілізавацца.

Працэдура выбараў свая ў кожным штаце і кожнай партыі. У галасаваныні бяруць удзел дзесяткі мільёнаў людзей — ня толькі актыўністаў, а і прыхільнікаў. Доўгі перадвыбарчы маратон дазваляе добра прамацаць кандыдатаў і выпрабаваць іх на трываласць. Мільёны людзей фінансуюць сымпатычных ім

прэзідэнтаў. Гэтак, кандыдат з дэмакратаў Барак Абама за адзін студзень месяц атрымаў каля 32 млн даляраў ад 165 тысяч ахвяраў.

Хто выйдзе пераможцам у дэмакратаў, прадказваць рана, хоць магутны партыйны апарат дае Клінтан фору. Яшчэ два тыдні таму лічылася, што яна мае жалезныя шанцы. Аднак магутны фінішны спурт Абамы зъмяшчаў усе карты. Паводле сацыёлягаў, або падыслі да чарговага этапу перадвыбараў з прыкладна адноўкаўмы вынікамі, і лідэр вызначыцца толькі на пазьнейшых этапах кампаніі.

Інтрига ў tym, што ні жанчына (Клінтан), ні афраамэрыканец (Абама), ні 71-гадовы палітык (Маккейн) ніколі раней не становіліся кіраунікамі наймагутнейшай дзяржавы свету. Гэта добра паказвае, як зъмяніліся Штаты, дзе калісьці палітыка і дзяржаўнае кіраванье былі прывілеем белых мужчынаў, чесна звязаных з буйным капіталам. Цяпер нашмат большую ролю пачынаюць адыгрываць жанчыны і старэйшыя пэнсіянэры, а да меншасці была выхаваная павага.

Маладыя выбарцы ў абсалютнай большасці аддалі свае галасы Бараку Абаму — 46-гадовому сэнатару з штату Ілінойс. Гэты маладжавы харызматык увасабляе для многіх «амэрыканскую мару».

Народжаны ў надзвычай беднай сям'і, ён выбіўся ў людзі, бліскуча скончыў адзін з самых прэстыжных універсітэтаў, аднак, у адрозненіне ад большасці сваіх аднагодкаў, пачаў кар'еру не з зарабінням грошай, а з сацыяльнай работай ў родным Чыкага. Сваім эмацыйным стылем выступаў ён выклікае сымпатыю ня толькі афраамэрыканцаў. Дзеля Абамы ў перадвыбараах бяре ўдзел рэкордная доля моладзі.

Абама заслужыў павагу дэмакратаў тым, што ад пачатку рапушча выступаў супраць уварвання ў Ірак (Клінтан вайну напачатку падтрымала). Цяпер, калі вайна забрала жыцці 4000 амэрыканцаў, 150 000 іракцаў, падарвала венну магутнасць ЗША і спаскудзіла імідж краіны ў свеце, Абама зрабіў антывенну карту адной з асноваў сваёй кампаніі. Таксама ён выступаў за перамену стылю вядзення палітыкі і палівае агнём вашынгтонскі істэблішмент.

Сярод галоўных тэмаў перадвыбарных дэбатаў у ЗША, акрамя вайны з ісламскім тэрорызмам, — пытаныні рэформы аховы здароўя, падатковай палітыкі, палітыкі ў сфэрэ іміграцыі.

Традыцыйна ў Амэрыцы вядомыя людзі адкрыта падтрымліваюць таго ці іншага кандыдата. Гэтак, да кампаніі

Клінтан далучыліся рэжысэр Стывен Сымблерг, музыка Квінсі Джонз, сыпявачка Барбара Стрэйзанд, былая дзяржсакратарка ЗША Мадлен Олбрайт.

Маккейну далі падтрымку губэрнатар Каліфорніі Арнольд Шварцэнэгер і былы мэр Нью-Ёрку Рудольф Джуліяни.

А вось старэйшыны клану Кенэдзі, экс-кандыдат у прэзыдэнты Джым Керы, акторы Мэт Дэйман і Джордж Клуні, а таксама папулярная тэлевядоўца Опра Ўінфры падставілі плячо Абаму. Раскол прайшоў нават празь сем'і: за Абаму выступае на мітынгах жонка Шварцэнэгера Марыя Шрайвер.

Абаму падтрымаў і найважнейшы лабіст Цэнтральнай і Ўсходняй Эўропы Зьбігнеў Бжазінскі. Былы памочнік прэзыдэнта Картаэра ў нацыянальной бясыпеці пабачыў у маладым сэнатару тыя ж рысы, якія калісьці былі ўласцівыя ягонаму шэфу: увага да правову чалавека і этичных проблемаў. Паварот Картаэра да правоў чалавека і падтрымкі дэмакратыі ва ўсім сьвеце ў свой час перадвызначыў маральную перамогу Захаду над камунізмам. На думку Бжазінскага, такі лідэр патрэбны Амэрыцы, а з ёю і ўсім дэмакратычнаму съвету сёняня ня менш, чым у 1976 годзе, пасля фіяска ў В'етнаме.

Ад выніку выбараў залежыць лёс Іраку: Клінтан і асабліва Абама выступаюць за вывад войскаў, тады як Маккейн, які правёў доўгія гады ў палоне ў часе в'етнамскай вайны, хоча вайны да пераможнага канца, «нават калі давядзенца застацца ў Іраку на сто гадоў». «Ніколі не здавацца» — вось слоган ягонай кампаніі. Амэрыканцам такая рыторыка даспадобы.

**Мікола Бугай,
Спрингфілд (штат
Ілінойс, ЗША)**

Ад сябра сябру

Беларусь можа атрымаць ад Вэнэсуэлы вялікі грашовы крэдыт. Ужо ў лютым.

«Спадзяюся, што пытаныне крэдыту для Беларусі будзе вырашанае яшчэ ў лютым — заявіў часовы павераны ў справах Вэнэсуэлы ў Беларусі Амерыка Дыяс Нуњес. — Цяпер гэтае пытаныне разглядаецца. Канкрэтную суму называць не магу, але гаворка ідзе пра дастатковая вялікія грошы».

Магчыма, пытаныне крэдыту будзе вырашанае падчас візыту ў Каракас у сярэдзіне лютага беларускай урадавай дэлегацыі на чале зь дзяржсакратаром Рады Бясыпекі Віктарам Шэйманам. Падчас візыту будзе ўдакладнена праграма прыезду Уга Чавеса ў Беларусь. Хутчэй за ўсё лідер Вэнэсуэлы наведае Менск пры канцы лютага ці ў пачатку сакавіка. Гэта ўжо будзе трэці візит Чавеса ў нашу краіну.

Між нашымі краінамі актыўна вядзеца супрацоўніцтва па нафтаздабычы. Штодня беларусы здабываюць у

Вэнэсуэле 5 тысяч барэляў «лёгкай» нафты. Цяпер ідзе гаворка пра канцэсію Беларусі яшчэ некалькіх радовішчаў у басейне ракі Арынока.

Беларусь на цалкам валодае гэтымі сывідравінамі. Прыйдзены дзеляцца пароўну між нашай дзяржавай і Баліварыянской рэспублікай.

Цікавы момант, што Беларусі выдзелі старыя сывідравіны, якія эксплюаціуюцца ўжо больш за пяцьдзесят гадоў. Аднак вэнэсуэльскі дыплямат запэўніў, што нафты ў іх яшчэ дастаткова.

Ня выключана, што ўжо сёлета ў Беларусь паступіць першая, дваццацітонная, партыя вэнэсуэльскай кавы. Беларусы ж у Баліварыянскую рэспубліку, апроч трактароў і будаўнічых матэрыялаў, будуць паставляць сухое малако.

Дыплямат адзначыў, што вядзеца

Такія вось вэнэсуэльскія паштоўкі раздавалі падчас прэс-канфэрэнцыі.

праца ў кірунку адмены візаў для беларускіх грамадзян, якія наведваюць Вэнэсуэлу, хацеў бы сп. Нуњес бачыць і просты авіярэйс між Менскам і Каракасам.

Зыміцер Панкавец

Арыштаваны зяць Ломаця?

Апошні тыдзень хадзілі ў партыя чуткі пра арышт кірауніка Камітэту дзяржкантролю Зянона Ломаця. Іх не спыніў нават удзел сп. Ломаця ў студзеніскім паседжанні калегі КДК. У пятніцу Ломаць ўзяў ўдзел у су-

польным паседжанні КДК і Падліковай палаты Расеі. Якая ж крыніца гэтых чутак адносна чыноўніка, які лягтася стаў ледзьве не асабістым ворагам Камітэту дзяржаўнай бясыпекі? Іх маглі спарадзіць іншыя чуткі —

пра тое, што пад арышт трапіў зяць Ломаця, якога абвінавацілі ў махінацыях з крэдытамі. Праўдай яны ажануцца ці не, ці яны адлюстроўваюць толькі нечыя «высокія паставленыя» прагненні, яны даносяць да нас гул вялікае таўкінне вакол дзяржаўнай уласнасці.

ЗП

Дзень Волі 2008: Ад плошчы Якуба Коласа да опэры

6 лютага намеснік старшыні Партыі БНФ Віктар Івашкевіч падаў заяўку ў Менгарвыканкам на правядзеньне вулічнай акцыі на Дзень Волі.

Сябры аргкамітэту выпрацавалі наступны маршрут: збор 25 сакавіка а 18:00 на плошчы Якуба Коласа, шэсцьце па праспэкце Незалежнасці, вуліцах Валадарскага, Гарадзкі Вал,

канчатковым пунктам мусіць стаць помнік Максіму Багдановічу, што ля опэры. Цягам акцыі арганізаторы плянуюць усклаць кветкі да помніка Якубу Коласу, Янку Купалу, Адаму Міцкевічу і Максіму Багдановічу. Заяўнікамі вулічнай акцыі выступілі Аляксандар Мілінкевіч, Лявон Баршчэўскі, Анатоль Лябедзька і Мікола Статкевіч.

Зыміцер
Панкавец

Пад польскім консульствам у Менску зыніклі чэргі

У пачатку гэтага году ў чэргах па візы каля польскага консульства ў Менску стаяла больш за тысяччу чалавек. Тыя, хто хацеў атрымаць візу ў выехаць у Польшчу, мусілі запісвацца ў адмысловыя сыпісы, прыходзіць штодня на пераклічку. Цяпер сітуацыя кардынальна змянілася. Апошні тыдзень каля польскага консульства ніякіх чэргаў няма. Прывына — складаная працэдура афармлення дакументаў. Найбольш цікавы грамадзянамі пацвердзіць гатэль. Гэта абавязковая ўмова, калі хошаш атрымаць візу. Здалася ѹ такое, што гатэль аплачвалі наперад, рабілі пацверджанье, а консульства адмаўляла ў візе.

ЗП

Ольга Даравіч

Velcom: 360 мільёнаў на вецер

Інтырыга, звязаная з продажам «Мабільнай лічбавай сувязі» атрымала нечаканы працяг. Зявіліся звесткі Нацбанку, зыходзячы з якіх можна падлічыць суму дамовы.

Нагадаем, што ў жніўні 2007 г. беларуская дзяржава без правядзення тэндэру прадала свою долю (51 %) у прадпрыемстве «Мабільная лічбавая сувязь» іншаму яе заснавальніку, кампаніі SB-Telecom. Сума дамовы не называлася.

Галоўная інтырига звязвалася ў каstryчніку, калі кіпрскі SB-Telecom цалкам перайшоў ва ўласнасць Telekom Austria Group за суму 1,05 млрд эўра. Узынікла падазрэнне, што на алеранцыі Беларусь згубіла ад 200 да 400 млн доляраў ЗША, як зазначыў А.Мілінкевіч у адмысловай заяве.

На мінулым тыдні Нацбанк даў магчымасць усім цікайным утэлініцам ў слушнасці такай алеранкі, надрукаваўшы плацёжны баланс Беларусі за III квартал 2007 г. Аднак, адразу ж зявіліся розныя вэрсіі наконт велічыні сумы, атрыманай ад продажу акцыяў. Так, «Агенцтва

фінансавых навінаў» паведаміла, што дзяржаўная доля МЛС была прададзеная за 344 млн доляраў, а «Беларускія наўіны» далі іншую лічбу — 290 млн доляраў. Блытаніна ўзынікала таксама і з тым, што журналісты паблыталі суб'ектаў зносинаў — Беларусь і ўрад Беларусі.

Звязнуўшыся да плацёжнага балансу, мы ўбачылі, што за першыя тры кварталы 2007 г. у Беларусь пааступіла 1058,7 млн доляраў наўпроставых замежных інвестыцый у форме акцыянэрнага капіталу. Сума, атрыманая ад продажу акцыяў Velcom у дакумэнце не пазначана. Аднак, ведаючы суму дамовы па продажы 12,5 % акцыяў «Белтрансгазу» (625 млн доляраў), а таксама памер іншых пааступленых (183,7 млн доляраў), лёгка знайсці розыніцу, якая складае роўна 250 млн доляраў. Менавіта столькі было атрымана за акцыі мабільнага апаратара. І тут больш

шасціць журналістаў дапусыціла памылку, палічыўшы, што гэтыя сродкі пааступілі за ўесь дзяржаўны пакет акцыяў. Насамрэч, у тэксце згаданага дакумэнту ясна пазначана, што сродкі пааступілі ад продажу «долі ўраду Рэспублікі Беларусь». Яна складала ў статутным фондзе МЛС толькі 30,9 %, у той час як 20 % належалі ЗАТ «Белтэхэкспарт», а 0,1 % — РУП «Белтэлекам». У плацёжным балансе адлюстраўвана толькі тое, што ў бюджэт пааступілі 250 млн доляраў менавіта за тыя 30,9 %. Дзе грошы ад продажу астатніх 20,1 % — сказаць цяжка. Но яны пааступілі ў бюджэт у IV квартале ці пааступіць сёлета.

Простая арытметыка паказвае, што доля дзяржавы (ня ўраду!) у МЛС была прададзеная не за 290 і не 344 млн доляраў, а за 412,6 млн. Агульная сума дамовы па перапродажы Velcom афшорнай кіпрскай кампаніі аўстрыйцам складаля калі аднаго з паловай мільярда доляраў. Такім чынам, беларускія ўлады недаацанілі дзяржаўную долю прыкладна на 360 млн доляраў. Акурат такую лічбу, дарэчы, дае аналітычная служба «Руху «За Свабоду», каментуючы зъўленьне новых статыстычных звестак.

Дамінік Міхайловіч

ЭБРР прагназуе замаруджванье інфляцыю ў Беларусі

Эўрапейскі банк рэканструкцыі і развиціцца прагназуе замаруджванье тэмпаў эканамічнага росту ў Беларусі да 6,5—7% і рост інфляцыі да 13%. Між тым, урад Беларусі плянуе павялічыць ВУП на 11%, інфляцыю мяркуеца ўтрымліваць у межах 6—8%. У 2007 г. ВУП Беларусі павялічыўся на 8,2%, інфляцыя складае 12,1% (гэта афіцыйныя звесткі).

Разам з тым, вядучы эканаміст ЭБРР Аляксандар Пляханаў адзначыў, што ў цэлым беларуская эканоміка вытрымала энэргетычны шок на пачатку мінулага году. Аднак нечаканым стаўся рост інфляцыі напрыканцы году. На ягоную думку, тэндэнцыя гэтая захаваеца да канца года.

Акрамя таго, эксперт адзначыў павышэнне кошту замежных пазыкай, што можа изнагатыць адгукнуща на тэмпах эканамічнага росту краіны.

СП, паводле bsb.by

Інфляцыя — 0,8 % за трохтыдні

Інфляцыя за трохтыдні студзеня складае 0,8%, паведаміў міністэр эканомікі М.Зайчанка. Зь яго словаў, гэта абумоўлена ростам тарыфу на паслугі ЖКГ. Гадавы прагноз інфляцыі складае 6—8 %. Паводле яго, за трохтыдні інфляцыя мусіла бы вырасці толькі на 0,4 %.

Рост мінімалкі

Са студзеня мінімальная зарплата складзе 208 800 рублёў. Раўненне прынятае пастановай Саўміну нумар 111. Пагадзінная мінімальная зарплата ўстаноўленая ў памеры Br1240.

Радовішчы гіпсу, жалезных рудаў передаюца ў канцэсію

А.Лукашэнка зацвердзіў пералік аб'ектаў, для перадачы ў канцэсію. Вызначаныя радовішчы гіпсу

СЪЦІСЛА

«Брынёўскае», жалезных рудаў «Аколаўскае» і «Навасёлкіўскае», бэнтантітавых глінаў «Астражанскае». Гэта стварае магчымасць прымяніць замежныя інвестыцыі для асваення гэтых багацціц. Канцэсія — гэта прыватна-дзяржаўнае партнёрства. Прыватная асона або арганізацыя, укладаючы сродкі ў праект па канцэсійнай дамове, атрымлівае аб'ект дамовы ў кіраваныне і большую частку прыбылку. Дзяржава гарантует захаванасць укладзенага капіталу.

Адчыніўся «Эўрабанк»

Праўленіне Нацбанку зарэгістравала прыватны банк. Заснавальнікам «Эўрабанку» з'яўляецца ТАА «Гандлёвы дом «Ждановічы». Статутны фонд новага банку адпавядае нарматыўнаму мінімальному памеру — больш як 5 млн эўра.

Бізнес у малых гарадах прастымулююць

Камэрцыйныя арганізацыі, утвораныя з 1 красавіка 2008 г. у гарадах з насельніцтвам да 50 тысяч чалавек цігам пяці год будуть вызваленыя ад падатку на прыбыл і штрафу іншых падаткаў і збораў, сведчыць дэкрэт №1 «Аб стымуляванні вытворчасці і рэалізацыі тавараў (работаў, паслуг)», прыняты 28 студзеня. Падатак на даданую вартасць застаецца.

Галоўная ўмова атрымання прэфэрэнцый — здзейнасць менавіта ў тых гарадах і заходжаныне там асноўных сродкаў прадпрыемства. Адным з мінусаў новага дэкрэту з'яўляюцца меры адказнасці — неабходнасць сплаты падаткі і зборы за пэрыяд, калі прадпрыемства было вызваленае ад іх выплаты.

**Сямён Печанко,
паводле «Беларусы и
рынок»**

Асаблівасьці сочынскіх трасаў, або Тroe на аднаго

Чуткі спраўдзіліся: Лукашэнка і Пуцін сустрэліся ў Сочы. Дакладней, расклад быў «тroe на аднаго». Піша **Аляксандар Класкоўскі**.

Працяг са старонкі 2.

Між тым, Беларусь па-ранейшаму трывала сядзіць на іголцы нафтагазавай залежнасці (мэнзурка «чорнага золата» з даіны Арынока можа разглядадца хіба што як музейная каштоўнасць). Калі замову на АЭС аддаудзь расейскаму «Атомстрайэкспортu», то энэргетычная (а значыць, і палітычная) залежнасць ад Масквы толькі ўзмоцніцца. І тады наступнік Пуціна Мядзьеў злемэнтарна даб'е «беларускае пытаныне» паводле даўно напісанага ў Крамлі сценару.

Дарэчы, гэтым разам у Сочы Лукашэнка меў гутарку зь Мядзьеў здэвым аж двойчы. Спачатку, нібыта між іншага сутыкнуўшыся ў гарналыжным цэнтры, яны абмеркавалі, як праугучала па НТВ,

«асаблівасьці сочынскіх трасаў». А потым гэтак сама «між іншага» будучы гаспадар Крамлю зазірнуў на агенчык у «Бачароў ручай», дзе вялі гутарку два дзейныя презыдэнты. Звыш таго, завітаў і прэм'ер Зубкоў. Як дасыцілі зазначыў аглядальнік Аляксандар Зайцаў, «тroe на аднаго, канечне, несумленна, але, можна меркаваць, вельмі эфектыўна».

На думку расейскага палітоляга Андрэя Суздалцава, «перед Лукашэнкам было паставленае пытаныне — з кім ён? Альбо ён далей разъвівае інтэграцыйны праект, альбо ён займаецца сваёй дзяржавай і ніякіх адносінаў да Рэсеi ня мае. Сытуацыя павінна быць вырашаная, тым больш напярэдадні прыходу да ўлады новай эліты».

Для прэзы ж Пуцін на той сустрэчы гучна парадаваўся нябачанаму двухбаковаму таварзвароту — 25

мільярдаў даляраў (калі больш дакладна, то нават 26 з гакам). Нам жа тут хутчэй плакаць вартага, бо менавіта ў гандлі з Расеяй маєм катастрафічнае адмоўнае сальда — аж 8,3 мільярда! Лукашэнка ў гэтым кантэксце стрымана зазначыў, што нам яшчэ «трохі пашэнціла, цэны на харчаваныне падскочылі». Маўляў, нашыя сельгасвытворцы на гэтым падзарабілі. Знаў жа невядома, радавацца ці плакаць, бо родны ўрад пад маркай выраўноўвання прадуктовых цэнаў з суседzkім борзьдзенкама ўздымае цэны на харчы ў нашых крамах.

Яшчэ з канкрэтныкі: беларускі кіраунік сыціла папрасіў, каб нашым адмыслоўцам далі магчымасць пабудаваць у тых мясцінах хоць адзін з 70 алімпійскіх аб'ектаў. Маўляў, створым тут вам «куток Беларусі».

Што ж, зарабіць на выгаднай будоўлі не зашкодзіць. Адно што точыць трывога: каб да той Алімпіяды з самай Беларусі не зрабілі «куток Рэсеi».

ЛЕВЫМ ВОКАМ

Сабачы дзень у Сочы

Цікава было б, каб пра гістарычную сустрэчу новага расейскага і вечнага беларускага лідэраў распавёў сабака Пуціна лабрадор Коні. Фэльетон **Лёліка Ушкіна**.

Ну і дзянёк выдаўся! Зранку ўстаў, пашкуаў блох. Пайшоў на кабінэт да гаспадара. Той ходзіць па пакоі, бурчыць: блін, кажа, трэба было ўсё ж рэфэрэндум, як бацька, забацаць пра трэці тэрмін. Цяпер бы сядзеў у цыплі Крамлі, глядзеў бы Галкіна па целеку, а не займаўся б фігнёй нейкай».

Пабачыў мяне — павёў на прагулку. Задавальняю, значыць, я каля браніраванага мэрса малую патрэбу і раптам бачу — нешта запшмат ахойнікаў на дачы. Ну, думаю — нацрываўся гульня ў мячык: госьць прыедзе. Пачнецца важданіна: будуць мяне часаць за вухам і гладзіць па сыпніе, каб спадабацца гаспадару. Дурні! Быццам я ўвечары прыйду да яго ў спальню і скажу: «Слыши, Уладзіміравіч, а давай Януковічу цэны на газ скінем. Ён такі мілы, — так файнага за вухам чэшы... Добра, крыху адышоў ад тэмы. Значыцца, тут машына ў двор едзе:

адгуль нейкі вусач. Я пазнаў яго. Ён тут у нас часта круціцца. Усё залівае пра славянскае сяброўства. «У нас, кажа, хутка будзе такое славянскае сяброўства. Такое славянскае сяброўства, што закачаеся». Я так і не зразумеў, пра што гэта ён. Ніколі не было такога, каб гаспадар сказаў жонцы: мне тут «славянскае сяброўства», нарэшце, прывезлы, схавайце яго, каб дочки выпадкова не зламалі або сабака не пагрыз.

Гаспадар кажа: «Пойдзем па спартовых аб'ектах». Селі ў машыну і паехалі.

Выйшлі ў гарах. Поўная жэсць. Адзін сънег. Ні сучак, ні жратвы, ні мячыка. А там ужо двое тусяющца з лыжамі. Адзін — малады і пешчаны. Другі — стary, на мянушку Зубкоў адклікаецца.

Гаспадар кажа вусатому: «А гэта мой пераемнік».

Той узрадаваўся. Пачаў маладому

казаць пра славянскае сяброўства. Малады афігей, адзінае, што можа сказаць: «Тэхніку закупаем. Яна па якасці добрая, ды і цана канкурэнтаздольная». І ўвесе час на гаспадара глядзіць, быццам байца лішняя ляпнунець.

Нарэшце вярнуўся на дачу.

Селі ўтрок. Малады, вусаты і гаспадар.

— Хочам тут на Алімпіядзе беларускі куток замуціць, — кажа вусаты.

Малады: «Тэхніку закупаем. Яна па якасці добрая, ды і цана канкурэнтаздольная».

У мяне поўсыць натапырылася. Гэта ж ён тут будзе ўсю Алімпіяду, амаль месяц, тырчаць! Накрылася медным тазікам гульня ў мячык. Давядзецца з ранку да вечара пра славянскае сяброўства слухаць.

Нарэшце скончылі.

Зранку гаспадар чытаў усльх газеты.

Паслухай, кажа, Коні, што піша «Саўбелка»: стасункі адбыліся і, са словаў журналістаў-відавочцаў, былі вельмі цеплымі. Па сутнасці, гэта першая такая сустрэча — вочы ў вочы...

Ржу — не магу. Якое можа быць цяпло ў гарах?

Асобы студзеня

Хто варты званьня асобы першага месяца году? Хто зрабіў найбольш у гэтым месяцы і тым самым прыцягнуў да сябе ўвагу грамадзкасці і мэдияў?

PHOTO BY MEDIANET

Прадпрымальнікі. Дробныя гандляры працягваюць змагацца за адмену прэзыдэнцкага ўказу № 760. Год пачаўся зь іх 15-дзённай забастоўкі. Паводле словаў аднаго зь лідэраў прадпрымальніцкага руху Алеся Таўстыкі, у Менску на шэрагу рынкаў страйкавалі да 90 % гандляроў. У студзені дробныя гандляры правялі дзьве вулічныя акцыі пратэсту. 10 студзеня маніфэстанты спрабавалі праісьці да Адміністрацыі прэзыдэнта, а пасля рушылі праспектам, урэшце перакрыўшы рух на плошчы Незалежнасці. Колькасць пратэстуюцаў дасягнула пяці тысяч. Пасля акцыі больш за два дзесяткі чалавек апынуліся за кратамі, а прокуратура заявила крыміналную справу. На сутках на Акцэсціна апынуліся амаль усе лідэры руху: Алеся Таўстыка, Алеся Макаеў, Анатоль Шумчанка, Сяргей Парсюковіч, Уладзімер Шыла.

Нягледзячы на прэзінтыўныя арышты, каля дзівуюцца тысяч дэмантрантаў узялі ўдзел у акцыі пратэсту ў цэнтры Менску 21 студзеня. Разгонам асабіста камандаваў міністар унутраных справаў Уладзімер Навумав. Прадпрымальнікі збіраюцца і надалей адстойваць свае права. Яны распачалі лютаўскі страйк, а наступная вулічныя акцыя прызначана на 18 лютага.

КРВУ

Алеся Марачкін. Увесну 2007 г. ужо былы галоўны ідэолаг краіны Алег Праляскоўскі запатрабаваў ад Міністэрства адукацыі выключыць з школьнай праграмы «пісьменнікаў-нацыяналістаў» — Рыгора Барадуліна, Генадзя Бураўкіна ды інш. Таксама Праляскоўскі патрабаваў «выключыць зь

люстрацыйных матэрыялаў творы мастака А.Марачкіна». Як высьветлілася, зь некоторых кніг выклучылі не толькі творы Марачкіна, але і яго самога. У кнізе «Мікола Селяпчук. Гучанне музыкі нябёсаў» з групавога фатадзымку мастакоў «зньік» Алеся Марачкін. «У 1937-м зьнікненне пэўнай асобы з партрэту ці здымку магло б азначаць, што яе расстралілі», — кажа мастак. Марачкін ня стаў замоўчаваць выпадак з цэнзурай. Але творца не збіраецца падаваць у суд на складальникаў кніжкі, ён проста хоча паразмаяўляць з гэтымі людзмі, каб даведацца пра іхняя матывы.

Зыміцер Жалезынічэнка. Моладзевага актывіста з Гомелю Зымітра Жалезынічэнку 25 студзеня адправілі на тэрміновую службу ў Жлобін у чыгуначныя войскі (в/ч — 83469). За тры дні да гэтага яго адлічылі з Гомельскага дзяржаўнага ўніверсytetu імя Ф. Скарыны. Пратэстуючы супраць незаконнага адлічэння з ВНУ і гвалтоўнай адпраўкі ў войска, хлопец некалькі дзён трymаў галадоўку. Адным зъ ягоных патрабаванняў зьяўляецца тое, каб усе загады яму аддавалі на беларускай мове. Прыклад Жалезынічэнкі пераняў Юрась Алейнік, які таксама патрабуе беларускамоўнай службы.

Руслан Аляхно. У траўні Беларусь на музычным конкурсе «Эўрабачаньне» ў Бялградзе (Сэрбія) прадставіць Руслан Аляхно. На фінале адборачнага конкурсу ў Менску Аляхно апярэдзіў гурты Litesound, «По глазам», сцяпвачку Гунэш.

ЮЛІЯ ДАРАЦКЕВИЧ

Браты Андрэй і Сяргей Касыціны. Наваполацкія хакеісты Андрэй і Сяргей Касыціны на сёняшні дзень вызначаюць гульню найлепшага клубу НХЛ усіх часоў — «Манрэаль Канадыенс». Андрэй, побач з рассейцам Андрэем Кавалёвым, фі-

нам Саку Койву і чехам Томашам Глеканцам, стаў лідэрам атак 24-разовага ўладальnika Кубку Стэнлі. Сяргей у свае 20 гадоў замацаваўся ў асноўным складзе каманды. Братья Касыціны адразу сталі улюблёнцамі тамтэйшых фанатаў. На сёняшні дзень «Манрэаль» займае выніковае (па балах) другое месца ва Ўсходній канфэрэнцыі. Братья ж цягам месяца выдали некалькі фантастычных матчаў. Напрыклад, з «Бостанам» і «Вашынгтонам».

Зыміцер Панкавец

АПЫТАНЬНЕ НА NN.BY

Хто, па-вашаму, можа лічыцца чалавекам студзеня?

Руслан Аляхно	24 (5%)
Зыміцер Жалезынічэнка	223 (46%)
братья Касыціны	24 (5%)
Алеся Марачкін	19 (4%)
прадпрымальнікі	194 (40%)

Усяго прагаласавала па стане на аўторак: 484

хроніка апазыцыі

30 студзеня

«Новае Жыцьцё» пад агнём

Япіскап Аб'яднаныя хрысьціяну поўнага Эвангельля **Вячаслаў Ганчарэнка** заявіў, што цягам апошніх некалькіх месяцаў у царкву «Новае Жыцьцё» ўлады скіроўваюць розныя службы — тыя спрабуюць пранікнуць у будынак. Пракуратура Маскоўскага раёна Менску вынесла папярэджанне пастару за тое, што ён адмовіўся ўпусціць у будынак прадстаўнікоў МНС. Аднак агульны сход вернікаў пастанавіў прынцыпова не пускаць нікога, пакуль Менгарвыканкам не адменіць рашэнне адабраць у царквы зямлю.

«Новае Пакаленне» таксама

Суд пакараў штрафам 700 000 рублёў царкву «**Новае Пакаленне**» Саюзу хрысьціянаў поўнага Эвангельля. Царкву зьевінавацілі ў нямэтавым выкарыстаныні зямлі. У 1997 г. царква набыла будынак складу і пасяль рамонту, цягам дзесяці гадоў, праводзіла там багаслужбы. Улады зьевінавацілі царкву, што яна карысталася будынкам не па прызначэнні.

Вярхоўны Суд адмовіў хрысьціянскім дэмакратам

ВС не задаволіў скаргу да Міністэрства юстыцыі, якое не зарэгістравала сацыяльна-грамадзкую аб'яднаніну «**Беларуская хрысьціянская дэмакратыя**». Паводле прадстаўніцтва аргкамітету **Насты Лойкі**, суд скасаваў трыв з пяці падставаў аб адмове ў регістрацыі, аднак скарга засталася незадаволенай. З яе словаў, прычыны, паводле якіх Мін'юст не реагіструе грамадзкага аб'яднання, зьяўляюцца хутчэй юрыдычнымі зачэпкамі. Першая — у мэтадах дзеяньня пазначана «грамадзкая экспертыза», але ВС лічыць, што аб'яднанне ня мае права праводзіць такую экспертызу. Другая — тэхнічная памылка ў расейскамоўным варыянце статуту. Рашэнне вынесла суддзя **Галіна Жукоўская**.

31 студзеня

За сцяг

Віцебскіх актывістаў **Барыса Хамайду і Аляксандра Салаўяна** затрымалі 29 студзеня на вуліцы Церашковай. Іх зьевінавацілі ў правядзеньні несанкцыянаванага пікету з вывешваннем бел-чырвона-белага сцяга. На загад начальніка Кастрычніцкага РУУС **Андрэя Пракаповіча** да суду затрыманых зъмесьцілі ў ізялітар часовага ўтрыманьня. У сераду суд перанеслы, бо А.Салаўян запатрабаваў забясьпечыць яму перакладчыка. Яго падтрымаў і Б.Хамайд. У чацвер сп.Салаўян адмовіўся адказваць на пытаныні **суддзьдзі Iрыны Смоляковай**. Б.Хамайд на пытаныні адказваў, ён не хаваў таго, што вывешваў на вуліцы сцяг. У выніку паводле арт. 23.24 КаАП апазыцыянэр зьевінавацілі ў арганізацыі і правядзеньні несанкцыяняванага мерапры-

Такую расцяжку вывесілі 2 лютага, на дзень народзінаў Каліноўскага, асіповіцкі актывісты Моладзі БНФ.

емства. Б.Хамайд атрымаў 13 сутак, А.Салаўян — 12.

1 лютага

Зарамбюк вінен дзяржаве паумільнёна

Гарадзенскі абласны суд адхіліў скаргу актывіста «Руху „За Свабоду“ **Алесі Зарамбюку** і пакінуў бяз зъменяў пастанову суду Мацоўскага раёна ад 29 сінтября 2007 г. Суддзя **А.Козел** спаслаўся на сведчаньні супрацоўнікаў Мацоўскага РУУС **В.Трубенкі, Е.Са-**

мошкіна, А.Данільчыка

а таксама рапарт участковага інспэктара **I.Вінаграда**.

А.Зарамбюк быў асуджаны судом Мастоўскага раёна да выплаты штрафу памерам 15 базавых адзінак (525 тысяч рублёў) «за парушэнне ўстаноўленага парадку правядзеньня сходаў». Актывіста зьевінавацілі ў арганізацыі сустрэчы Аляксандра Мілінкевіча з жыхарамі Мацтоў.

Цяпер Зарамбюк рыхтуе скаргу ў Вярховны Суд.

2 лютага

Дашкевіч і Шыла невыязны

Памежнікі ня выпусцілі зь Беларусі лідэра незарэгістраванага «Маладога фронту» **Зымітра Дашкевіча**, а таксама сябра гэтай жа арганізацыі з Салігорскі **Івана Шылу**. Дашкевіч ехаў у Літву па пытанынях вучобы, Шыла — у якасці туриста.

Нагадаем, што раней аб сваім невыязным статусе даведаліся яшчэ два малаадфортаўцы: **Яраслаў Грышчэн** з Баранавічай і **Барыс Гарэцкі**. Апошні даведаўся прычыну адмовы: да суду не дайшоў штраф, які Барыс меўся сплаціць пасля таго, як ён быў асуджаны за ўздел у незарэгістраванай арганізацыі.

4 лютага

I Лябедзька...

Лідеру Аб'яднанай грамадзянскай партыі (АГП) **Анатолю Лябедзьку** чарговы раз адмовілі ў выездзе за мяжу. На пагранічным пераходзе «Каменны Лог» палітыку паставілі ў пашпарце штамп з надпісам «У выездзе адмоўлены».

Такім чынам, А.Лябедзька ня змог выехаць у Літву, дзе 4 лютага ў яго быў заплянаваны шэраг сустрэч з дэпутатамі літоўскага Сойму.

СП

Напішыце Андрэю Кіму

4 лютага створаны аргкамітэт грамадзкай камісіі «Свабоду Андрэю Кіму! Свабоду прадпрымальніцтву!» У камітэт увайшлі прадстаўнікі прадпрымальніцкага руху, палітыкі, сбрыы арыштаванага: **Мікалай Аўтуковіч, Вячаслаў Січык, Аляксей Бондар, Павал Севярынец** ды іншыя. Падставай для стварэння камітету стаў націск на індывідуальных прадпрымальнікаў і ўдзельнікаў прадпрымальніцкіх пратэстуў, а найперш **Андрэя Кіма**, чый арышт ўдзельнікі аргкамітету лічаць палітычным. Нагадаем, што на А.Кіма заведзеная крымінальная справа паводле арт. 364 КК («Гвалт, альбо пагроза гвалту ў адносінах да работніка міліцыі»). Нібыта ён у часе мітынгу прадпрымальнікаў 21 студзеня ўдарыў супрацоўніка ДАІ кулаком у твар і расьсек таму брыво да крыві. Яму пагражае да 6 гадоў турмы. Маці Андрэя кажа, што съледчы прокуратуры пакуль не дазволіў ёй сустрэчу з сынам.

Аргкамітэт запрашае ўсіх неабыкавых пісаць лісты падтрымкі Андрэю, які цяпер знаходзіцца ў съледчым ізялітары, на адрас:

220050, Менск, СІЗА-1, Андрэю Кіму.

Закон dura. А мы?

Для нашага грамадзтва панятак свабоды слова, як і ўвогуле любой іншай свабоды, пакуль што мала што значыць. Піша Віталь Тарас.

Гісторыя з выдаленнем выявы мастака Аляксея Марачкіна з фатаграфіі ў кнізе, выпушчанай нядаўна «Мастацкай літаратурай», выглядае адназначна. Думаецца, калі б такога выпадку ў Беларусі дагэтуль не было, начальнству яго давялося б прыдумаць. Каб можна было потым ўключачыць у якасці ілюстрацыі для хрэстаматыі па гісторыі цэнзуры.

Заўважце — ніхто з тых, хто меў дачыненьне да выдання кнігі, не адпрачвае самога факту. Кожны спрабуе давесці толькі, што ня мае да яго ніякага дачыненьня. Не, каб высокое начальнства заявіла: гэта зроблена ў інтарэсах дзяржавы! То бок, у імі яе інтарэсаў мы «выразалі» й будзем «выразаць» усіх, хто нам не падабаецца. Замест гэтага — маўчанье.

Няма сёняня афіцыйных заступнікаў у цэнзуры.

Хаця, ня выключана, урэшце будзе заяўлена, што адбылася «тэхнічная памылка». І хаця таварыш Сталін казаў, што ў кожнай памылкі ёсьць імя й прозывішча, у дадзеным выпадку, канечніе, імёнаў ня будзе. Будзе як у савецкага сатырыка Райкіна: «Хто шыў гарнітур?» — «Мы!»

Прыкра толькі, што цень гучнага скандалу ўскосна ляжа ня толькі на дзяржаўнае выдавецтва, але й на кнігу, прысьвечаную съветлай памяці Міколы Селешчука.

А вось выпадак са Зыдзьвіжковым, асуджаным за карыкатуры, многім падаецца не настолькі адназначным. Нават у камэнтарах на гэтую тэму ў «Нашай Ніве» нярэдка можна сустрэць такое меркаванье: чалавека, мабыць, і шкада (хоць многія пішуць — мала далі), але закон ён парушыў, таму павінен сядзець у турме.

Так бы мовіць, dura lex sed lex. Закон суворы, але гэта закон.

Толькі чамусыці ён не зусім бывае суворы, калі размова тычыцца цэнзуры, забароненай Канстытуцыяй РБ. Можна цэнзураваць тэлевыступы

апазыцыйных кандыдатаў на прэзыдэнцкіх выбарах (як у выпадку з Казуліным і Мілінкевічам). Пра «плямы ў газетах» ужо і ўспамінаць цяпер съмешна. Як і пра канстытуцыйнае права грамадзянаў на інфармацыю — у съвяtle афіцыйных дачыненіяў чыноўнікаў і журналістаў.

А ў выпадку з карыкатурамі закон спрацеваў, што называецца, амаль на поўную катушку.

Правільна пасадзілі

Мне давялося нядаўна сустрэць у інтэрнэце такое меркаванье (цытую блізка да тэксту): «Правільна зрабілі, што пасадзілі Зыдзьвіжкова, і няма чаго яго абараніць. Няма ніякай свабоды слова нідзе. Ёсьць маніпуляцыі з мэтай зарабіць на гэтым пункце. Так, газета «Згоды» праста хацела прыцягнуць да сябе ўвагу, друкуючы карыкатуры. А цяпер з дапамогай скандалнага працэсу нехта хацеў выклікаць міжнародны скандал, што яму (ім) удалося.»

Тут справа нават не ў адсутнасці лёгкіх — чаму ж дзяржава нарвалася на такі скандал, які наносіць шкоду яе рэпутацыі? Якія загадкавыя слы прымусілі яе? (Адказ вядомы — канечніе, жыдамасоны на чале з амэрыканскім урадам.)

Справа ў тым, што тут, як і ў многіх іншых камэнтарах, няма ні каліва ўсьведамлення каптойнасці свабоды слова. Між іншага, заўважу, што ні гэты чалавек, ні многія іншыя ягоныя аднадумцы нават не паспрабавалі адпушкаць у інтэрнэце дацкія карыкатуры на прарока Мухамэда (гэта зрабіць вельмі лёгка), каб займець уласнае меркаванье пра ступень «экстремізму» тых малюнкаў. А навопшта?

Падобныя «дыскутанты» зь лёгкасцю падхапілі падкінутую ім думку, быццам выявы людзей забароненых ісламам. Але дастаткова зайсці ў інтэрнэт і пабачыць там, напрыклад, малюнак прарока

Мухамэда, узяты з Карану XVII стагодзьдзя.

А мабыць, увогуле варта забараніць інтэрнэт, разам з усімі малюнкамі і тэкстамі, каб не было ніякага рэлігійнага экстремізму? І ніякіх іншых думак?

У тым і парадокс, што зачытая працяўнікі свабоды слова ахвотна карыстаюцца ёй, друкуючы свае «опусы» і «думкі» ва ўсясьветовым сеце.

Хаця, чаго тут зьдзіўляцца? У 1917-м бальшавікі раздраконілі ў забаранілі ўсе «варожыя тыпаграфіі» ў Рэсеi. А потым 70 гадоў трymалі манаполію на СМІ з дапамогай самай жорсткай цэнзуры. А калі ў 1991-м Ельцын спрабаваў зачыніць газэту «Праўда», камуністы ўзялі масавую гнеўную кампанію ў абарону свабоды друку. З таго часу ў Рэсеi няма большых абаронцаў свабоды, дэмакраты й правоў чалавека, як камуністы.

Ёсьць свабода слова для сябе, на якую ніхто ня мае права замахвацца. І ёсьць свабода слова для іншых — яна выкарыстоўваецца выключна ў мэтах «спекуляцыяў» і рознага роду махінацыяў.

А ў вас нэграфу лінчуюць...

Як правіла, проціпаўляеца нашая «маладая дэмакратыя» (раней казалі — савецкая, потым у Крамлі вынайшлі яшчэ адзін тэрмін — «сувэрэнная») амэрыканскай. Амэрыка, ясная справа, краіна «падвойных стандартоў», «ілжэдэмакратыі» ды ўяўнай свабоды слова. Як у старым савецкім анекдоце пра Кісынджэра й Грамыку: на ўсе адвінавачаныні міністар замежных спраў СССР адказваў: «А ў вас нэграфу лінчуюць...»)

Для таго, каб адчуць розынцу паміж стандартамі, якія пануюць у ЗША і ў Беларусі альбо ў Рэсеi, дастаткова парапаўнаць прэзыдэнцкія выбары там і тут. Колькі было беззапэляцьных заяваў і глыбокай іроніі расейскіх і беларускіх «палітолягай» наконт кандыдатуры Маккейна: яму, маўляў, даўно трэба выйсці ў тыраж, яму нічога ня съвеціць, ніякіх шанцаў і г. д. Асабліва не спадабалася аўтарам «прагнозаў» фраза Маккейна, што ў вачах Пуціна ён прачытаў усяго трэці літары: K.G.B. (Іранічны пэрыфраз вядомай фразы Буша пра тое, што ў вачах Пуціна ён убачыў душу.) Як жа

такі чалавек можна ўзначаліць ЗША? З гэтай жа апэляцыйнасцю даводзілася, што будучым прэзыдэнтам стане Хілары Клінтан. Але на пярэдадні «супэр-пупэр-аўторка» 5 лютага нікто з сур'ёзных амэрыканскіх палітаглядальнікаў ці сацыёлягаў не сыпяшаўся назваць яўных фаварытаў «праймэрыз» — ні ў рэспубліканцаў, ні ў дэмакратаў. Усё канчаткова можа вырашыцца толькі падчас іхных зъездаў. А пасля — 4 лістапада 2008 году, у дзень выбараў. І нічога, такая няпэўнасць, адсутнічаеца «пераемніка» не адбіваетца на жыцці краіны. Фінансавы крызіс мог бы адбыцца пры любым прэзыдэнту ЗША. А рагнёне зыніць падаткі для ўсіх амэрыканскіх прадпрымальнікаў яўна не стасуецца з практикай «бізуна» ў вырашэнні эканамічных пытанняў у Беларусі.

Мара пра зынікальнік

Відавочна, паўтаруся, што для беларускага грамадзства панятак

свабоды слова, як і ўвогуле любой іншай свабоды, пакуль што мала што значыць. Спадар Сіліцкі ў сваім нядаўнім артыкуле паразінаў грамадзства РБ на сучасным этапе з гарэзлівай дзяўчынай-падлеткам, патрэбы якой растуць і якая пачынае ўжо праз гэта ня слухацца таты. Вобраз прыгожы, але, як на маю думку, пакуль далёкі ад рэчаіснасці. Калі ўжо карыстацца полаваўзроставымі катэгорыямі, дык нашае грамадзства, хутчэй, нагадвае маленъкае дзіця (гадоў гэтак 7—8), якому прыйшоў час раніцой уставаць, каб ісьці ў школу. Дарослыя спрабуюць яго раскатурхаць, але ён з усіх сілаў сціскае павекі, удаочы, што моцна сыпіць.

У амэрыканскага фантаста Генры Катнэра ёсьць сэрыя апавяданьняў пра Гогбэннаў — радзіну мутантаў. Малодшы Гогбэн аднойчы вынайшаў цацку — чароўную прыладу, якую называў «зынікальнікам». Навядзеш такі зынікальнік на чалавека, які табе не падабаецца, ці прадмет — і вось ён ужо зынік бязь съеду. Дзіцячая мара

займець такі прыбор, відаць, захавалася ў душы шмат каго з дарослых. Асабліва сярод высокіх чыноўнікаў. Сапраўды — чым кепска: навёў прыбор на Марачкіна ці Зыдзвіжкова, ці яшчэ на каго-небудзь, а іх ужо няма. А няма чалавека — няма праблемы, як вядома.

Хвароба інфантылізму для грамадзства небяспечная, бо лякуецца выключна радыкальнымі сродкамі. Якія могуць быць яшчэ горшымі за хваробу. Ніводнаму нармальному чалавеку не хацелася б для сваёй краіны рэвалюцыі ці хаця б эканамічнага і палітычнага кризісу. А яны рана ці позна становяцца непазыбжымі, калі не глядзець на съев шырока расплюшчанымі вачымі. (Eyes Wide Shut — гэта хай застаецца ў гісторыі кіно.)

Ясна, што грамадзству ў цэлым цяжка гэта ўсьвядоміць. Ну, а што ж нашая інтэлектуальная эліта — пісьменнікі, мастакі, навукоўцы? Гэта ўжо зусім іншая гісторыя... Але, выглядае, ня менш сумная.

Вось чамусыці толькі тыя, якія дазваляе паважаць і любіць улада. Перад усім съветам прыкрыем са съевкамі беззаконье, якое не дазваляе людзям верыць і маліцца ў адпаведнасці з сумленнем.

Гэта еднасць

Аляксандар Шрамко заклікае праваслаўных і каталікоў устаць на абарону царквы «Новае Жыццё».

Дрэнна, калі няма салідарнасці паміж хрысціянамі. Але яшчэ горш, калі салідарнасць падмяняецца яе падробкай. Нават ня проста падмяняецца, а гэтая падмена выкарыстоўваецца як шырма, каб адвесці ўвагу ад рэчай якраз супрацьлеглых братэрству і любові. Гэтымі днямі нешта дзіўнае мы назіраем у Беларусі.

Не адзін год вернікі пратэстанцкай царквы «Новае Жыццё» змагаюцца за самае простае права — права маліцца ў сваім жа, набытым для гэтай мэты, будынку.

Апошні час цік на царкву з боку ўлады павялічыўся. Пастару проста пагражаюць арыштам. Вось тут было б добра паказаць еднасць хрысціянам розных канфесій. Улады ніколі б не пайшлі супраць усіх. Яны ідуць супраць адной царквы, бо ведаюць — яе можна прыдушыць, а іншыя нават не

зайважаць ці зробяць выгляд, што не зайважылі. Яны будуць гуляцца ў «еднасці» у сваіх «правільных» саборах. Маўляў, бачыце, якая ў нас талерантнасць у краіне, дзе хрысціянскія канфесіі паважаюць і любяць адна адну.

Экуменічная малітва прадстаўнікоў розных канфесій.

Кветкі для Касьцюшкі ў Вашынгтоне

4 лютага, у дзень нараджэння Тадэвуша Касьцюшкі, прадстаўнікі беларускай дыяспары ўсклалі кветкі да ягонага по-мніка ў цэнтры Вашынгтону.

Большасыць беларусаў ведаюць Касьцюшку як арганізатора паўстання за аднаўленне незалежнасці Рэчы Паспалітай. Але за акіянам ён болей вядомы як герой вайны за незалежнасць ЗША. Касьцюшку далучыўся да войска ЗША як добраахвотнік і даслужыўся да звань-

ня брыгаднага генэрала інжынёры.

Існуе гісторыя, што пасля таго, як Касьцюшку прачытаў Дэкларацыю пра незалежнасць ЗША, ён быў настолькі ўзрупаны тымі правамі і свабодамі, што ў ёй гарантаваліся, што вырашыў сустрэцца зь яе асноўным аўтарам — Томасам Джэфэрсанам. Яны сталі блізкімі сябрамі. А пазней Джэфэрсан, трэці прэзыдэнт ЗША, называў Касьцюшку «самым сапраўдным сынам свабоды, якога ён калісьці ведаў».

Касьцюшку атрымаў грамадзянства, зямлю, а таксама буйную суму грошай ад

амэрыканскага ўраду. Але нягледзячы на пашану і выгоды, Касьцюшку вырашыў вярнуцца ў Эўропу. Праз дзесяць гадоў пасля вяртання з Амэрыкі ён падняў паўстанне за свабоду і незалежнасць сваёй Бацькіўшчыны.

Шматлікія масты, вуліцы і нават выспы ў ЗША названыя ў гонар Касьцюшкі. Помнік яму стаіць і ў парку Ліфает на супраць Белага Дому ў Вашынгтоне. 4 лютага калі гэтага помніка зявіліся белыя і чырвоныя тульпаны.

**Яраслаў Крывой,
Вашынгтон**

Польшча ўводзіць аблегчаны рэжым для беларусаў- гастарбайтэраў

З 1 лютага беларусы, расейцы, украінцы атрымаюць магчымасць працуваць у Польшчы без перапынку шэсць месяцаў. Раней яны мусілі кожныя тры месяцы выижджаць дахаты, маючи магчымасць вярнуцца не раней, чым па сканчэнні трох месяцаў.

Расейцы не прапусцілі беларускае мясо

Супрацоўнікамі ўпраўлення сельгаснадгляду па Смаленскай вобласці прыпынены ўвоз у Расею з Беларусі 9 т явічыны.

Мяс было ў машыне, якая не прадугледжвае перавозку мясной сырвіны без вэтэрынарных дакументаў.

Электрычка Гомель— Вільня

Сёлета пачненца электрыфікацыя калія Асіповічы — Жлобін. Пасля будзе электрыфікаваны ўчастак Жлобін — Гомель. Электрычная цяга каптуне на 30 % таніней за дызпальва. Змяншаюцца выдаткі на перавозкі грузаў, паляпшаецца экалагічная сityтуацыя. У пэрспектыве электрыфіка-цыю павядуць і ў кірунку Маладечна — Гудагай — Вільня. Чыгунка Літвы прапануе пачаць у 2010 г., беларусы гатовыя раней.

Хто яшчэ бяз флікера?

5—11 лютага ў Менску праходзіць аперацыя «Пешаход». Штодня ў сталіцы да адміністрацыйнай адказнасці прызначаюцца калі 180 пешаходаў, якія пераходзяць дарогу ў забароненых месцах альбо на чырвоное сівяцло. Калі 60 такіх парушальнікаў не карыстаюцца па цэмначы сівялістымі элемэнтамі.

Цырк пераедзе да Нацбібліятэку

З 1 красавіка будынак сталічнага цырку зачыніцца на рэканструкцыю. Артысты часова пераедуть у шапіто. Пад яго пабудову выпучана

пляцоўка ля Нацыянальнай бібліятэкі. Шапіто зможа зымасыцца калі дзялюю тысяч гладчачоў. Плянуецца, што работы па рэканструкцыі цырковага будынку выканоцца за год.

Пац і мыш на 1000 м кв

Шчыльнасць засялення Менску грызунамі не перавышае двух асобінаў на тысячу кв м. Большая частка заселенай грызунамі плошчы прыходзілася на жылія дамы (61,4 %) і прамысловыя прадпрыемствы (13,9 %). У жылых дамах, заселеных грызунамі, доля пацукоў складае 85,2 %, мышэй — 14,8 %, на прамысловых прадпрыемствах адпаведна

73,8 % і 26,2 %. На аб'ектах харчовага гандлю, грамадзкага харчавання, у інтэрнатах пераважаюць мыши.

У Беларусь пераселяць ланяў

60 асобін плянуецца прывезыць ў астравецкія лісы з Балтіі. Грошы, а гэта тысяча эўра за адну жывёліну, ужо прашчаныя. Сродкі атрыманыя па дзяржаўнай праграме развязыцца паліўнічых гаспадарак. Лані дагэтуль не вадзіліся ў нашых лісах.

**Паводле БелПАН,
«Мінск-інвест»,
БЕЛТА, «Вечерний
Гродно»**

**Вячаслаў Кебіч выдаў
мэмуары. У кнізе былога
прем'єр-міністра
«Спакушэнне ўладай»
апісваюцца падзеі ад
апошніх гадоў Савецкага
Саюзу да нашых дзён.**

PHOTO BY MEDIAMAN.NET

Такое вось «адраджэнне» вёскі Сасноўка

Адзін за адным пачынаюць пусыцець домікі ля вёскі Сасноўка Бярозаўскага раёну, якія былі пабудаваныя паводле прэзыдэнцкай праграмы для адраджэння беларускай вёскі.

Гаспадарка «Аграфірма «Малеч» гэтая вясімніцаць домікі, пастаўленых у нізінных месцы сярод чыстага поля, здала ў арэнду сваім работнікам. Але памяшканы не былі ўпрацкованыя знутры. Не было ля доміку патэрбных для вядзення хатніх гаспадаркі памяшканьяў. Навасёлам траба было браць у банку крэдыты, каб усё гэта зрабіць. На думку людзей, «прэзыдэнцкая домікі», зробленыя з тонкіх блёкаў, абагрэць няма нікак магчымасці. Кожныя 20 хвілін трэба падкідаць у топку катла дровы і торф, каб было трохі цеплів, чым на вуліцы, — і гэта без перабольшваньня. На адзін месец дроваў трэба на 215 тысячай рублёў. А заробак скотніка — 300 тысячай. Крэдыты таксама трэба аддаваць.

Тому да гэтага часу, а домікі арандуюцца ўжо трох гадоў, не праведзеўся юха яшчэ ні газ, ні тэлефоны. Бо дзяржава прапанавала зрабіць гэта арандатарам за свае ўласніцы сродкі. Каб правесці газаправод і тэлефонную лінію ў чыстае поле, патрэбныя шалёнія гроши. І гэта прытым, што, паводле дамовы з гаспадаркай, гэтыя дамы і николі не змогуць перайсці за ўласніць тых, хто ў іх пражывае.

Калі да жабаў, што ўтульна пачуванаюць сябе пад падлогаю дамоў і ў саміх пакоях (бо дамы пабудавалі ў нізіне), навасёлы з часам ужо прывыклі, то да выпрабаваньня холадам — не. Тому сям'я жывёлавода Ўладзімера Кандрацюка, у якой гадуюцца двое малых дзяцей, зняла кватэрну на 5-м паверсе мястэчка Малеч — цэнтральнай сядзібы «Аграфімы Малеч».

Сям'я Сяргея Мацяша з трыма малымі дзецьмі купіла ў вёсцы Сас-

ноўка стары апушыцель драўляны дом.

Цяпер яшчэ дзяве іншыя сям'і падбираюць сабе прыдатнае жылло ў саміх вёсках. Яшчэ два катэдкы стаяць пустыя — няма ахвотнікаў іх засяляць.

Так што праграма адраджэння паміраючай вёсцы Сасноўка такім будаўніцтвам няякіх новых домікаў, здаецца, правальваеца.

Тамара Шчапёткіна, зь вёскі Сасноўка Бярозаўскага раёну.

Якаснае нядоўгае жыццё

Водгук на артыкул Віталія Сіліцкага «Паненка NEW» («НН» №3'2008).

Я не глядзеў навагодні выступ Лукашэнкі па тэлебачаныні, але калі ён сваю прамову чытаў на беларускай мове, то я гатовы звесці свой артыкул разам з газэтай, у якой яго надрукуюць.

Відавочна, што ўлада імкненца знайсці новыя сродкі самалегітмізаціі і пераформатаваць свае стасункі з грамадзтвам...». Але спадар Сіліцкі, хутчэй, выказвае свае чаеканы, чым робіць лягчынную высновы з чарговай прамовы Лукашэнкі. Чаму я ўсуніўшы ў высновах спадара Сіліцкага? Таму што, даруйце пайтор словам аўтара, — «крыторыка і практика — дзяве розныя рэчі».

Размова на можа ісці пра навязванынні «уласнай версіі «нацыянальнага» і «дыскрэдытаціі беларускага нацыяналізму». Размова ідзе пра вырошчванье з насленіцтва, якое пражывае на беларускай тэрыторыі, новай гістарычнай супольнасці, якая будзе агульна інтарэсы нацыі (праваца на выжываньне той нацыі). Той нацыі, на мове якой яна будзе размаляць.

Тому «нацыянальны дыскурс» так і застаецца ворагам, якога звышчайно, але новым чынам — падменай і падманам. А слова: «Мы — нацыя», «адзінай, згуртаванай нацыяй», «энэргічнай, моцнай духам» — гэта

той самы стары прыёмчык перакананыя легкавернага насленіцтва.

У яўляеце, якія мы нацыя, калі прадстаўляем інтарэсы суседніх дзяржаваў. Вы калі не будзе адстойвалі ў сваёй сям'і інтарэсы суседзкай жонкі?! Якія «згуртаваная» сям'я ў вас выйдзе, калі вы гэта пачынае рабіць.

Згодны, што пра гаёвых якасцяў жыцця (панагледзеліся, панчыталіся) у сучаснай Беларусі спрынёшыя канфлікты са старым ладам і з правіламі гульні. Пад новымі якасцяў жыцця сёня насленіцтва Беларусі разумее павелічэнне памеру ўласнасці, новыя паслугі, якія жылі і тавараў. А то, што, здабываючы гэтыя матэрыяльныя каштоўнасці, яно знача скарачае сваё жыццё (звычай жыцця зядольнасць), на лініцы зынжэнернім якасці жыцця. Жыццё можа быць якімасным, але нядоўгім (як у бройлера).

Падаўжэньне жыцця людзей на ўпісваецца ў эканамічную мадэль, якую ён сіліцца захаваць і якай залежнасці гарантыйя дзейнай улады. Для рэжыму нават лепш, калі людзі паміраюць, так і не зразумеўшы, чаго яны жылі і як павінныя жыць іхныя дзеці. Так прасьцей і лягчай кіраваць. Вядома, пра пэнсійную сістэму на трэба клапаціца, заадно мэдыцына будзе вымагаць менш выдаткаў. Для тых, хто пры ўладзе, адно дрэнна, што жывуць яны і іхныя дзеці не даўжэй за звычайных беларусаў.

Таму ёсьць адна надзея — на тое, што захочуць яны жыць даўжэй і пачнуць Бога пра гэта прасіц. А як гэта пачненца, то, можа, даведаюцца, як Бог у Бabiléне людзей розуму вучыў. Менавіта так, гэта я зноў пра беларускую мову. Бог яе менавіта там нам даў, дзеля нашага беларускага выжываньня. Можа, ім рагтоўна расхочацца саюзную «вежу» будаваць — марнаваць сваё жыццё і нашыя гроши. Вось тады, шаноўны спадар Віталі, і адкрыцца прастор для якансі новых грамадzkіх застрабаваньняў.

Віктар Абрамовіч, Марілёў

Паэтычны конкурс да 25 сакавіка

Пра Вас яшчэ ня ведаюць як пра выбітнага творцу? Вашых вершоў яшчэ не съпявалі? Не друкавалі? Не дэклямавалі парады?

Час выпраўляць такую съптуацыю. Да сялайце пяць вершоў на конкурс, прысычэчаны 90-й гадавіне БНР, «Заклён на Волю» на bnr90viersy@gmail.com да 1 сакавіка атрымайце прыз за 1, 2 ці 3 месцы!

Дасылайце вершы на эмблему свядомы і незалежнасці (свабода і яе сымбалі, шляхі, шляхі з дзабычай, незалежнасць Беларусі, барацьба за незалежнасць у мінулым стагодзьдзі і цяпер, Беларуская На-

родная Рэспубліка і яе выбітныя грамадзяне, ідэі БНР і г. д.).

Нават калі Вы не атрымаеце прызавога месца, Вашая творчасць будзе широка презентавацца праз мэдіи.

Бо Вашыя вершы будуць выхоўваць імпэт да Свабоды праз чыннікі псыхікі і падсвядомасці, але не кандыдаты лёзунгамі ды на вязлівымі маралізмі марнымі енкамі за «долгія наячнай» ды неактуальнімі апісаныннямі «харства роднае земелькі».

Бо Вашыя вершы, як чароўныя заклінанні, выклічваюць да жыцця здані мінулага і, даўши ім моцы, чарадзінімі словамі скіруюць іх да змагання за Волю і Незалежнасць цяпра.

Бо Вашая творчасць дасыціна пераадоле імпэрыятворчыя міты акупанцкай ідэалёгіі.

Бо ў Вашых творах Вы, спалу-чыўшы навуку з маствацтвам, перакладзяце знойдзеныя навукаю нацыятворчыя пастулаты на мову эмоцыяў і пачуццяў — зразумелую паспалітаму люду.

Бо дасыцё паспалітаму люду міты і сыштэмы маральных каштоўнасцяў, якія выхаваюць веру ў Свабоду.

Пераможцаў будуць вызначаць да 25 Сакавіка Волаты Адраджэння — філёзаф Валянцін Акудовіч, пісменнік Уладзімер Арлоў, культуроляг Максім Жбанкоў, літаратар Андрэй Хадановіч, паэтка Дзякці, паэтка Віка Трэнас, паэтка Юлія Шастак, літаратарка і псыхоляг Эльза Волат, пісьніар і ўсяго патроту хан Скіртай Палянцкі-Мацкевіч

• • • • • • • • • • • • • • •

«НН» з радасцю друкуе ў газэце і на сایце www.nn.by чытацкія лісты, водгукі і меркаванынні. З прычыны вялікага аб'ёму

пошты мы ня можам пачынаверджыць атрыманыне Вашых лістоў, ня можам і вяртацца неапубліканыя

матэрываў. Рэдакцыя пакідае за сабой права рэдагаваць допісы. Лісты мусіць быць падпісаныя, з пазнакай адрасу. Ви можаце дасылаць іх поштай, электроннай поштай і факсам.

Наш адрес: а/с 537,
220050 Менск.
e-mail: nn@nn.by.
Факс: (017) 284-73-29

Жыхары вуліцы Маркса бароняць свае гнёзды

Ідэя сталічных уладаў адсліць вуліцу Маркса ў самым цэнтры гораду выклікала прадказальны пратест яе заможных жыхароў. У суботу каля кавярні «Грунвальд» сабраўся першы пікет. Каля 300 раззыушаных жыхароў, якія стаяць перад пэрспэктывой страты дзясяткаў тысяч даляраў на пераезі дзе ў спальнія раёны, выйшлі на вуліцу з транспарантамі «Александр Григорьевич, за-
щитите пенсіонеров!».

Паводле задумы гарвыканкаму, вуліца Маркса мае стаць пешаходнай. Чыноўнікі задумалі пад шумок асвоіць каштоўныя кавалкі зямлі. Фармальна права перасяліць жыхароў яны маюць — уласнасьць у Беларусі ня ёсьць недатыкальная. Каб вызваліць месца пад гатэль з казіно — выпадак аналягічны з бэрнардynamі — яны маюць выселіць жыхароў з восьмі дзясяткаў кватэраў. Аднак калі на абарону старажытнага кляштара ўстала толькі жменька каталікоў і моладзі, на Маркса ўладам давядзеца мець справу з сотнямі абуразных жыхароў.

У якасці новае айчыны ім прапаноўваецца мікрараён Лошыца на ўскрайку Менску. Але цана квадратнага мэтра жытла на Маркса складае \$3700 даляраў, а ў Лошыцы — толькі \$2000. Дый рушыць з месца, дзе жыць праціўнікі, няма ахвотных.

Пратест быў арганізаваны: «марксісты» загадзя нарыхтавалі плякаты.

Людзі ўнатоўпе прысягали, што «лягуть касыцьмі, але ня выедуць». Некаторыя з іх набылі тут жытло нядавна, нарабіўшы пазыкі.

Актыўны ўдзел у пратэсце браў пісменнік Уладзімер Арлоў, што живе тутсама. Ён трymаў плякаты «Толькі ў роднай кватэры напішу бэстсэлер». Іншы чалавек прыйшоў з цытатай з «Раскіданага гнязда»: «Ніхто нас адсюль ня згоніць і ня выстрэшиць».

Героі Купалы, як вядома, свайго котлішча не ўсьцераглі. Жыхары вуліцы Маркса спадзяюцца на лепшае.

АНДРЭЙ ПАНКЕВІЧ

Казакоўскі і прадстаўнік «Менскпраекту» сп. Рыбнікаў. Чыноўнікі пераконвалі, што праект па высяленні пакуль не зап'ярджаны. У адказ мітынгоўцы паказалі чыноўнікам копію дакументу, у якім значыцца: «жыхары дамоў су-
праць рэканструкцыі вуліцы...

тому плянуеца іхнае высяленне». Дакумент быў падпісаны тымі ж чыноўнікамі, якія прыйшлі на сустрочу.

Пасля кароткай паўзы чыноўнікі прапанавалі сустрэцца: «яшчэ раз «у спакойнай абстаноўцы».

Яраслаў Сыцешык

Яшчэ адзін прызыўнік патрабуе беларускамоўнай службы

Адлічанага летась з Акадэміі кіраваньня пры презыдэнту студэнта Юрася Алейніка збіраюцца прызываць у войска.

Хлопец вучыўся на факультэце дзяржаўнага кіравання эканомікай, але 15 траўня яго адлічылі з ВНУ. Афіцыйная прычына — «сystэматычны парушэнны вучэбнай дысцыпліні і правілаў унутранага распарадку». Сам хлопец лічыць, што гэта было звязана з ягонай грамадзкай пазыцыяй.

Юрась спрабаваў адстаяць свае праваў ў судах, аднак прадстаўнікі Феміды ня сталі на бок студэнта. У восень Алейнік

зъехаў у Москву, каб працягнуць навучанье ў Дзяржаўным універсітэце «Вышэйшая школа эканомікі».

Нядайна хлопчу прыйшла позва ў маладэчанскі ваенкамат, каб праціўнікі мэдычны агляд для прызыва ў войска. Камісію ў Маладэчне Алейнік прайшоў, але яго накіравалі на дадатковае абліччаванне ў Менск.

У ваенкамат Юрась прыехаў з лістом ад кіраўніка Рады замежнай і абароннай палітыкі Расейскай Фэдэрациі Сяргея Караганава, які адначасова зъяўляеца і дэканам факультету ўсясьветнай эка-

номікі і міжнароднай палітыкі, дзе навучаеца Алейнік. Караганаў просіць даць хлопчу адтэрміноўку і прызываць яго ўжо пасля сканчэння курсу навучанья.

«У ваенкаматаце мне заяўлі, што ніякіх падставаў даваць мне адтэрміноўку ў іх няма, — кажа Ю. Алейнік. — Сказалі, што ў зімовы прызыў я ўжо не трапляю па тэрмінах, таму нацягнуць боты давядзенца летам».

Алейнік спадзяеца ўсё ж давучынца без пэрапынку. «Калі ж не, то буду патрабаваць службы ў беларускамоўнай часці, як гэта ўжо рабіў Зыміцер Жалезынічэнка. Гэта ўжо ня будзе прэдэднам, а будзе тэндэнцыяй, зь якой уладам давядзенца лічыцца», — кажа Ю. Алейнік.

Зыміцер Панкавец

Дзякую

Андрэю Х. зь Мёрскага раёну.

Алене Дз. з Наваградзкага раёну.

Дз.П., Ігару К., М.Я., Ірыне З., Паўлу Н., А.А., Васілю Г. зь Менскага раёну.

Мікалаю Ш. з Салігорску.

Міхайлу Т., Юр'ю Л. са Слуцкага раёну.

Уладзімеру І., І.М., Ігару С., В.Ш., Яўгену К., Валеры Ч., Уладзіславу Ж., Віктару В., Юр'ю Г., Адаму Ш., Любові С., Якаву Л., Зіне А., Вользе Ч., Рэгіне Д., Ірыне Л., Л.Л., Вадзіму Г., Галіне Р., Раісе К., Д.Д., Ф.Г., Віталю Ц., Мікалаю А., Марату К., Валеры Ч., Уладзімеру З., І.З., Уладзімен-

ру М., Ю.В., І.В., Л.К., Раісе К., Ніне К., Д.М., Віктару М., Ксеній Ф., В.Б., Анатолю А., Івану Ф., Святлане С., Міхайлу Л., Уладзімеру Ш., Аляксандру Р., Веры І., Валянціне Д., Натальлі Д., С.Р., Вікторы Ш., Алене С., Валянціне Т., Н.Н., Марыне У., Валянціне Ш., Івану М., Яўгену І., Уладзімеру К., Элеаноры Б., В.К., Канстанціну Т., Віктару Д., Івану Б., Георгію М., А.Б., Міхайлу Ч., Алене Л., А.С., Пятру Т., М.Р., Генадзю Л., М.Г., Рэгіне К., В.Д., Юр'ю М., Алене М., Тацяне К., Аляксандру Н., Уладзімеру А., Аляксею С., Паўлу Л., Ільлі Н., Аляўціне В., А.П., Вользе Ж., І.М., Н.Р., С.К., Мікалаю У., Натальлі М., Сяргею К., Аляксею Ф., Анатолю П., Сяргею М., Ігару П., Святлане Р., Г.П., Веры С. зь Менску.

Франц Сіўко.
Дзень Бубна. —
Менск: Логвінаў,
2008. — 276 с.

Замаўляйце кнігі
сэрэй
«Кнігарня «Наша
Ніва»»
праз
(029)505-39-11,
(029)126-36-87
або праз e-mail:
knihhi@me.by

ПАВЕДАМЛЕЊНЕ

ПВУП "Суродзічы", УНП 190 786 828
МГД ААТ "Белінвестбанк", вул. Калектарная, 11, Менск, код 764

Рахунак ат-
рымальніка **3012 206 280 014**

Асабовы
рахунак

(прозвішча, імя, імя па бацьку, адрес)

Від аплаты			Дата	Сума
За газэту "Наша Ніва"				
Агулам				

Касір

ПВУП "Суродзічы", УНП 190 786 828
МГД ААТ "Белінвестбанк", вул. Калектарная, 11, Менск, код 764

Рахунак ат-
рымальніка **3012 206 280 014**

Асабовы
рахунак

(прозвішча, імя, імя па бацьку, адрес)

Від аплаты			Дата	Сума
За газэту "Наша Ніва"				
Агулам				

КВІТАНЦІЯ

Касір

М.П.

Каб ШТОТЫДЗЕНЬ АТРЫМЛІВАЦЬ ГАЗЭТУ,

дасылайце адрасы
і гроши за газэту.
Кошт на месяц —
8 тыс. рублёў.

1) Просім усіх
ахвотных чытаць
газэту паведамляць
у Рэдакцыю свае
адрасы і тэлефоны.
Гэта можна зрабіць
праз: тэлефоны:

(017) 284-73-29,
(029) 260-78-32,
(029) 618-54-84,
e-mail: dastauka@nn.by,
паштовы адрас:
220050, г.Менск,
а/с 537.

2) Просім у блянку
банкаўскага
паведамлення ці
паштовага пераказу
дакладна
і разборліва
пазначаць адрас,
у тым ліку паштовы
індэкс і код
пад'езду.

Партрэт карабля

Гэты тэкст Уладзімер Някляеў напісаў для кнігі «Мікола Селяшчук. Гучаньне музыкі нябёсаў». Аднак у кнігу ён ня трапіў. Прычыны аўтару ў выдавецтве «Мастацкая літаратура» не патлумачылі.

Памяць, як сіта: штуковіна зь дзіркамі. З гадамі шкадуеш, што ня вёў дзённынкаў, не рабіў запісаў, пазначаных месцам і часам. Згадваеш пра тое, што было, — а дзе яно было, калі, зь якой нагоды?.. Тым ня менш, што-кольвечы не працадзілася ў нікуды, даволі дакладна разъмисціўшыся ў часе і прасторы.

З Міколам Селешчуком блізка пазнаёміліся мы ў 1976 годзе, хоць на модных тады сэмінарах творчай моладзі (на адным з якіх мяне ўразіл ягоныя літаграфіі з цыклу «Ваенная заалёгія»), на нейкіх выставах, на вечарынах пасэзіі, вядома ж, бачыліся раней. Як і зь ягонымі суседзямі па майстэрні над ажынам — Уладзімерам Савічам і Ўладзімерам Тоўсыцкім. У мaim сяброўскім коле ў той час было няшмат мастакоў, пераважалі літаратары, музыкі, съпевакі, акторы...

Ажын людзей. Прыгожых, маладых, несъмротных. Хто пра каго думаў пісаць успаміны?..

«Жыву над ажынам», — часцяком казаў Селешчук, і гэтаксама сказаў, калі я знаёміў яго з акторкай Святланай Сухавей. І хоць мелася на ўвазе ўсяго толькі крама «Ажын», якая была (і ёсьць) у тым доме, на верхатуры якога месцыліася мастакоўская майстэрня, але прамовілася гэтае жыву над ажынам так, што ў вачах акторкі ўзыяліся хвалі. Сыяды іх, памойму, можна зайдзіць на партрэце Святланы Сухавей, напісаным Селешчуком ужо пад сярэдзіну 1980-х.

Яшчэ адна прыгожая акторка, Ларыса Зайцева, казала, што Селешчук — магнітны...

Чым жа ён магнітны?

Была ў ім, па-першым, тая прыцягальна абаяльнасць, пад якую чалавек падпадае адразу, — яшчэ нават ня цімачы, пад што падпаў. І, па-другое, умеў ён будзінае, крамнае ператварыць у стыхійнае, ажынічнае. Прыдумаць, намаляваць казку. А калі ты ўмееш такое, дык болей табе можна нічога ня ўмець...

У 1984 годзе ён стварыў «Казачны каляйдаскоп», для якога сабраў, як каляровыя шкельцы, ці ня ўсё тое, што было раскідана па старонках прачытаных і аформленых ім кніг. Чаго там толькі няма: матылькі, карузылкі, казюркі, напалову птушкі, напалову рыбы, напалову

людзі... Там неба ў небе і неба на зямлі... Калейдаскоп гэты нават для тых, хто выпадкова ў яго зірне, дзіўны, а для таго, хто ведае хоць нейкія зь ягоных шыфраў, дзіўны ўдвая.

Неяк я распавёў Селешчуку гісторыю пра хлопчыка, які гадоў да дванаццаці нічога ня бачыў, апроч лесу, і нічога ня чув, апроч казак. Ён быў сынам лесьніка, сям'я жыла ў лесьнічоўцы, і ягоны бацька казаў яму, што, апроч лесу, нідзе ў сьвіце і няма нічога.

Мне самому было трохі болей за дванаццаць, калі я спаткаў таго хлопчыка: мой бацька ўзяў мяне ў лес мох дзерці, хату зьбіраўся стаўляць. Да лесьнічоўкі мы невядома як, але дабраліся па нейкіх ваўчынных съцежках на машыне — і хлапчук асплюняеў, яе ўбачыўшы. Пасля, ашалелы, бег за намі ці не праз увесел лес, праз увесел свой казачны съвет, які — найперш, у ягонай съядомасці — ламала і трушчыла жалезная казюрка на колах...

Зусім нечакана гэтая «аполпняя пастраль» даволі моцна ўразіла.

— Калі хочаш ведаць, ты пра мяне расказаў! Я таксама помню, як аднойчы ўварвалася ў мой съвет жалеза. Зі ягоным чужымі пахам, колерам. Адно што не ў лесьнічоўцы гэта было, а на хутары. Той хутар быў для мяне ўсім съветам, ніякага іншага съвету я ня ведаў. Адтоль я ўвесел сам, адтоль усе мае карузылкі і казюркі...

Тут надышла мая чарга ўразіцца, бо выглядаў ён чалавекам, які зусім натуральна, а значыць, нібы ад нараджэння ўпісаны ў пэйзаж з гарадзкім камяніцамі. Ва ўсякім разе, з таким чалавекам, як мне здавалася, я пазнаёміўся.

Пазнаёміліся мы ў майстэрні Аляксандра Кішчанкі, дзе па ўсёй падлозе былі рассыпаныя эскізы мазаікі, якія неўзабаве зявіліся на дамах па Ленінскім праспэкце — насупраць цяперашняга будынку Нацыянальнай бібліятэкі. Адным з эскізаў засыпалішы стол, Кішчанка паставіў кілішкі, кубкі і сказаў: «Чалавецца падзяляеца на дзіве катэгорыі: адна п'е каву з каньяком, другая — каньян з кавай. Вы да якой адносіцесь?..»

Мы аднесліся да другой...

Помню, калі знаёміліся, ён, рукаючыся, трохі адхінуўся ўбок і назад, нібы аддаляючы позірк і ствараючы перспектыву, у

якой можна было б убачыць нешта яшчэ, апроч мяне, і белазуба рассымляўся. Ня проста ўсіміхнушыся ветгліва, як яно водзіцца пры знаёмствах, а ўголос рассымляўся. Весела, адкрыта... Ні раней, ні пазней не сустракаліся мне людзі, якія б, знёмычыся, гэтак съмляліся...

Аляксандар Кішчанка, акрамя таго што быў бліскучым мастаком, меў яшчэ і талент фантастычнага апавядальніка. Фантастычнага ва ўсіх сэнсах — і найперш у тым, што амаль немагчыма было адрозніць, што ў ягоных аповедах хады ў нечым білзе да праўды, а што — хады ў чымсьці аддаленае ад выдумкі. Тым разам Кішчанка распавядаў пра сваё жыццё-быццё ў Кіеве ў адным жытгле з Сяргеем Параджанавым. Пра тое, што Параджанаў, як усялякі паўднёвыя чалавек, выдаваў сябе за тонкага знаўцу ўсіх на сьвіце напояў, найперш, віна. Гаднойчы прывёз гляк віна з Грузіі, сказаўшы, што ні Кішчанка, ні хто-небудзь іншы ў Кіеве такога боскага пітва не смакаваў, таму сёньня ён ладзіць вечарыну, каб хады сябры іхныя той смакаты паспрабавалі і да скону за тое яму, Параджанаву, быў ўдзячны. З тым і пайшоў кінарэжысэр Параджанаў на кінастудыю, а Кішчанка, пакуль Параджанаў працаваў і зьбіраў гасціц, пабегаў па крамах, накупіў процыму рознай брыдоты, якая ў той час называлася віном, злыў усё ў адзін тазік, дадаў цукру, мёду, спэцыю, нагроў гэты жудасны кактэйль на агні, астудзіў і напоіўшы ім гляк, перад тым разыліўшы віно, якое ў гляку было, у пляшкі з-пад брыдоты. Вечарам зявіўся Параджанаў з гасціямі, пачаў з гляка наливати, разам з усімі піць, смакаваць, пытатца: «Ну як?..» — і ўсе вочы закочвалі: «О, боскае віно!..» — а калі тое «боскае» скончылася і Кішчанка з пляшкі з-пад брыдоты стаў наливати сапраўднае, дык усе гості, і першы Параджанаў, сказаў: «Якое г...»

З падтэкстам, між іншым, аповед. Ня просыпенкі.

Пакуль Кішчанка распавядаў, Селяшчук, мусібыць, ад захалепення лупі і лупі мяне пад сталом каленам у калена — і якраз у левасе, траўмаванае, так што я ледзь трываў. Калі выйшлі, я спытаў, чаго ён біўся аб мяне, як яйка аб яйка, не Вялікдзень жа, і ён адказаў: «Для мяне кожны дзень — Вялікдзень».

Праз усё ягонае жыццё гэта не было так, нават зусім было ня так, але ўсё ж іншым разам ён так сябе пачував.

Не наядзеўшыся ў Кішчанкі, зайшлі ў кавярню.

Як толькі прыслі, я сказаў, што, калі б быў мастаком, дык першае, што б зрабіў, намаляваў бы ягоны партрэт, калі ён бе-

лазуба съмешца, і ён зноў расьсмияўся: «Намёк тонкі, але я ня дурань, зразумеў...»

Нельга сказаць, што мы раз і на ўсё жыцьцё пасябравалі, але сышліся лёгка, як вада з вадой. Так бывае рэдка — і толькі ў тых выпадках, калі здаецца, што душа ў чалавеку, зь якім даў Бог спаткацца, съвятлейшая за ваду ў ранішній, яшчэ не ўскаламучанай, роццы. Хаця была другая палова 1970-х, мне было трыццаць, яму ўсяго на год меней, і душы нашы ўжо не маглі быць не ўскаламучанымі — і такімі не былі...

Праз колькі гадзін, праведзеных у той вечар спачатку ў адной, пасля ў другой і трэцій кавярнях, стала зразумела, што я памыліўся ў першым сваім адчуваньні, прыняўшы яго за веселуна. Перада мной сядзеў клясычны адзінотнік. Адно што, дзякую Богу, ня з тых адзінотнікаў, якія дастаюць сваёй адзінотай. Усё болей і болей аддаючыся натуры, ён зачыняўся, зачыняўся, пакуль ня штойкнуў замок. Ни маючы звычкі замкі ўзломваць, мы развязтаўся, кожны кожнага пакінуўшы ў самім сабе.

Гады праз два ён напісаў карціну

«Прыналежнасьць» — ці ня першую ў ягонай творчасці («Хроніка аднаго вечара» і «Матылькі тут не жывуць» зьявіліся пазней) выяву клясычнай, пшыльна замкнётай у самой сабе, адзіноты. Прычым, адзіноты нібыта не ў адзіноце, а побач з гэткім жа, як і ты, боскім стварэннем: з жанчынай, якая быццам бы блізкая, прызначэнне якой — рушыць съцены адзіноты. Адзіноты ў кампаніі з тэлефонам, з гэтай прыручанай, а таму таксама нібыта блізкай, тэхнічнай прыладай, прызначэнне якой — па дратах прадзірацца ў неадзінотны съвет. Але ніхто няробіць тое, што павінен рабіць, не выконвае сваіх функцый, быццам для кожнага прадвызначання нейкія — ніхто ня ведае, якія — функцыі іншыя. Нібы прастору карціны (жыцьця) ён і яна разам запаўняюць выпадкова, не адно аднаму, а невядома каму прыналежныя...

Прыблізна гэтак я казаў яму пра карціну «Прыналежнасьць». Ён згаджаўся, што сутнасна мы ня толькі некаму, а нават самім сабе не прыналежныя — і нечакана згадаў даўні аповед Кішчанкі пра віно «боскае» і сапраўданае. Згадаўшы, стаў казаць, што сутнасьць таго, што мы

робім, можа стаць падманкай, можа ня мець сутнаснага значэння нават для нас саміх, калі мы не перакананыя, што за называй зробленага ёсьць менавіта тое, што назва абавязчае, што адно з адным супадае. Але добра: няхай сам ты пераканаўся, што вось гэта з гэтым супадае, а тое з тым — не, ды як пераканаць у тым іншых? І ці варта пераконаць, калі наша сутнаснае для ўсіх іншых — толькі назва, ім дастаткова толькі назвы. І яны як пілі, так і будуць пілі, прыцмокваючы, г..., калі нехта назаве яго «боскім», і будуць ванітаваць ад сапраўды боскага, калі хтосьці назаве яго брыдотай. Абы нешта, віно ці г..., за гэтымі назвамі было — і нешта ж у кожным выпадку ёсьць...

Дзіўна, што так разважаочы (слово, можа, былі іншыя, але сэнс іх быў менавіта такі), ён раздражняўся, калі нехта, гледзячы на карціну, пытаваўся: «А што тут намаляванае?...» І тую ж карціну «Прыналежнасьць» ён так «расказаў» адной нашай агульнай знаёмай, балерыне: «Вось гэта — жанчына, вось гэты — мужчына, а во гэтае — тэлефон». Балерына, канечнэ, пакрыўдзілася.

Праз нейкі час і сам я выступіў амаль

МІКОЛА СЕЛЯНЧУК «ПРАДАРОЖКА У АДРОНІ»

Партрэт карабля

што ў ролі «балерыны». У 1983 годзе ў выдавецтве «Мастацкая літаратура» выходитліла майкніга «Знак аховы», якую Селяшчук афармляў. Калі ён паказаў мне макет вокладкі, я спытаў: «А што ты тут намаляваў?.. Дзе тут я?..» Пытаючыся, я паспрабаваў падрабіцца пад «балетную» інтанацыю, але, дальбог, ня думаў яго пакрыўдзіць... Мне нават здавалася, што я жартаваў.

Ён ня стаў мне, як балерыне, тлумачыць: «Вось гэта...» Перавярнуў малюнак, паказашы чисты зварот — і ўсё.

Перад тым ён рабіў накіды моіго партрэту, і ў яго было некалькі маіх фатаўдымкаў. Адзін з іх ён і ўмайстраваў на вокладку замест малюнку. Сказаў: «Калі табе больш падабаеца глядзець на самога сябе, дык глядзі».

Прыпыўшы наступным разам да яго ў майстэрню, я ўбачыў, што палатно са спробай майго партрэта загрунтуванае. Чисты зварот.

Такі вось, пры ўсёй зынешніяй мяккасці, харектар. Ці, можа быць, яму таксама здавалася, што ён жартаваў.

Мы не высьвятлялі адносін — проста нейкі час не сустракаліся. Можа, з паўгоду, пакуль Яўгенія Янішчыц не запрасіла нас абодвух у госьці, каб адсыткаваць выхад сваёй кнігі «Пара любові і жалю», якую таксама афармляў Селяшчук. У тыя часы зьяўленьне новай кнігі сапраўды было съятам.

Дома ў Янішчыц была і мая кніга «Знак аховы». Селяшчук узяў яе ў адну руку, кнігу Жэні ў другую, падняўся і спытаў: «Дзе тут я?..»

Ніхто, апроч нас, нічога не зразумеў...

Ня помню, хто, ці Жэні, ці Раіса Баравікова, у якой ці ня ў той жа год выйшаў у афармленыні Селешчука зборнік верашаў «Такое кароткае лета», спытала ў яго: «А чаму ты сфатаграфаваў Някляева, а не намаляваў?...» — на што ён адказаў, зьдзівіўшы калі ня ўсіх, дык мяне: — «Іх надта шмат, Някляевых, каб намаляваць аднаго». І прачытаў са «Знаку аховы»:

Мой родны!.. Бог табе судзьдзя.
Суды сабе падобных лепяць.
Якая песня ў лебедзя?
Як лебедзь.

Канфлікт быў, што называецца, вычарпнаны. Але да партрэта майго ён так і не вярнуўся, на тым загрунтуваным палатні ўзынікала іншая карціна...

Калі Мікола Селяшчук стаў ляўрэатам

Дзяржаўнай прэміі, я надумаў павіншаваць яго нечаканкай. Выраблялі мы іншым разам нечаканыя штуковіны, каб нясумна было. Заявіўся я да яго з грачанкай у белых строях, якія пенай спадалі зь яе плячэй да ног, ды яшчэ тая грачанка з кубкам, у якім пенілася шампанскіе, — вылітая дачка Зэўса і Мнэмасіны. І хоць невядома, якая, бо ніводная зь іх дзеяці дачок багіней жывапісу не была, затое родам тая грачанка з паўвыспы Халкідзікі, якая амываецца Эгейскім морам і на якой знаходзіцца, як вядома, Агіон Oros, то бок Афон, Святая гара. Якраз у той час я марыў пабываць на гары Галгофа, а Селя, як называлі Селешчука сябры, на гары Афон — і падвучаная мной грачанка з Афону, зь якой я выпадкова пазнаёміўся ў офісе габрэя з прозвішчам Эрон, прапляяла, з рэверансам падаючы шампанскіе і пенячыся белымі, спадаочымі строямі: «Калі Селя ня йдзе да гары, дык...»

Зусім нездадоўга да сваёй трагічнай сустрэчы з Тыранскім морам ён піша карціны «Загнаны анёл» і «Падарожжа ў Афон». Першая мяне ўразіла, я прыходзіў паглядзець на яе ня раз і ня два, бо яна была пра тое ж самае, пра што думалася і як адчуваўся ў той час мне самому. Можа быць, з банальнай нагоды піцідзесяцігодзідзя: сумнаватай, хаця яшчэ нібыта і палётнай, як у таго анёла, пары падвядзенныя вынікаў. Калі ў апошні раз (ва ўсіх сэнсах апошні) выпівалі мы ня каву з каньяком, а каньянк з кавай, я сказаў, што з назвамі, канечне, заўсёды праблема. Кнігу, бывае, лягчэй напісаць, чым назваць. Гэтаксама, зразумела, і карціну, але чаму ўсё ж загнаны анёл? Ен гляніў на мяне, як мне здалося, сумнавата, нават з жалем: «Не назваць жа было загнаны Някляеў...» І ўбачыўшы, як я настроніўся, узіраючыся ў твар анёла, тут жа дадаў, белазуба ўсміхнуўшыся: «Цi Селяшчук...»

Другая карціна, «Падарожжа ў Афон», ніяк мяне не зачапіла... З той простай прычыны, што я і не здагадваўся пра яе існаваныне, ён мне яе не паказаў. Ня ведаю, чаму... Магчыма, хацеў згуляць у нечаканку... І хаця і праз час, праз дзесяць год, але згуляў.

У 2006 годзе Фелікс Янушкевіч, Уладзімер Тоўсыцк, Уладзімер Савіч, Георгі Скрыпнічэнка, Уладзімер Вішнеўскі ды іншыя сябры Беларускай Акадэміі выяўленчага мастацтва наладзілі выставу ў менскім гістарычным музэі, якая шчым-

ліва нагадала мне знакамітая выставы гэтых жа, тады яшчэ маладых, мастакоў на праеспэкце Машэрава. Сярод іх твораў, выстаўленых у гістарычным музэі, я і ўбачыў упершыню карціну Міколы Селешчука «Падарожжа ў Афон». Прыйчым, каб не падвёў мяне да карціны, якая вісела ў ня надта асьветленым кутку, амаль адразу за дзвіярыма пры ўваходзе, Леніндрыані Дранько-Майсюк, дык я б мог яе і ня ўбачыць...

... Паміж дзвіюма скаламі, адна зь якіх, мусібыць, Святая гара з узынесенымі на яе храмамі, як паміж Сцылаю і Харыбдай, — карабельчык. Ён пад ветразем, але пад такім, што ледзь вецер зварухнецца — ветразь сарвеца. На карабельчыку кот, сабака, чатыры даволі дзіўныя мужчыны і адна ня менш дзіўная аголеная жанчына. Людзі гэтыя, як і прыручаны імі звяры, быццам бы разам, бо ў адным карабельчыку, і ў той жа час яны — кожны паасобку. Настолькі асона, што думаеш: калі раптам карабельчык пачне патанаць, то наўрад іці нехта некага стане ратаваць...

Карабельчык нібыта застыў на вадзе, і здаецца, што ніхто з тых, хто апінуўся на гэтым маленькім каўчэгу, як ведае ні таго, куды плыць, ні таго, ці плыць наагул? Хаця з мора паміж скаламі вырасаюць чатыры ружы, паплыўшы, можа сарваць для жанчыны. Але не падобна, што ў падарожжа гэтае выбраўліся яны па кветкі. На тварах іх адначасна і несплатленасць, і спатоля, і зблуканае съяўтло парывання, і цені стомы, і няўцімнасць, і рэшткі надзея... Паплылі яны, падобна, нават не для таго, каб даплыць, падняцца на скалу і ўвайсіць ў які-небудзь з храмаў... Нейкай іншай ў іх мэта плаванія, і це яе зусім няма... Альбо яна ўжо дасягнутая — і яны адплываюць... Над імі, на мачце, чатыры чайкі, гатовыя адліпець... І ўсё гэта разам: і чатыры мужчыны, і жанчына, і кот, і сабака, і чайкі, і кветкі ў моры, і зблуканае съяўтло парывання, і стома, і няўцімнасць, і надзея называеца, як съведчыць надпіс на борце карабельчыка, — Ул. Някляеў.

Адразу ўспомнілася: «Іх надта шмат, каб намаляваць аднаго...» І ажно горла перахапіла: «Ну, Селя...»

Жэст?.. Жэст — ды яшчэ які! Жэст сапраўднага мастака. Ня мог жа ён думачь, што разьвітальны.

Хто ведае: можа, падарожжа напісае сапраўды бясконцае — і ўсё мы яшчэ спаткаемся на карабельчыку, які плыве і да Святой гары, і невядома куды... І, можа быць, спаткаемся мы ня толькі ўсё з усім, але і кожны з самім сабой.

2007, Вялікдзень.

Што зъмяняе чалавека

Пра загадку малавядомага фота Вінцука Дуніна-Марцінкевіча піша Сяргей Харэўскі.

Фатаздымак, зъмешчаны на першай паласе «Нашае Нівы» за 1910 год у № 48, да артыкулу «Ў 25-летнююю гадаўшчыну съмерці В.Дуніна-Марцінкевіча», міжволі зварачае на сябе ўвагу нестандартным, малазнаным вобразам клясыка. Мы «звыклі» ўяўляць Марцінкевіча грузным, азызлым, нібы расыснутым, якім ён паказаны на пазнанейшым здымку. Тут жа мы бачым энэргічны твар з высокім ілбом і ясным позіркам скроў шкельцы элеганцкіх акуляраў. Подпіс пад здымкам съведчыць, што на ім «В. Дунін-Марцінкевіч, з фатаграфіі, зробленай у Менску ў 60-х гадах».

Ці гэта насамрэч Дунін-Марцінкевіч? Выдаўцы «Нашай Нівы» браты Луцкевічы, якія прысьвяцілі творчасці сталічнага культурнага героя ніжала публікацыяй, памыліліца не маглі. Балазе, іхны бацька Ян Баляслав быў у прыяцельскіх стасунках з аўтарам «Гапона». Луцкевічы ж, пэўна, як сябры рэдакцыі, маглі й прадставіць сам фатаздымак. Прывышаю, што з уласнага сямейнага архіву.

Хто мог быць аўтарам гэтага здымку? Варыянтаў няшмат.

Першае ў сьвеце фотапартрэтнае атэлье ў Лёндане было адкрытае Рычардам Бёрдам толькі ў 1841 г., а Марцінкевічава «Сялянка» была напісаная ў 1844.

У 1860-я гады ў Менску былі фотамайстэрні Эмэрыка Адамовіча, Станіслава Антона Прушынскага і Якава Брафмана. Каб зразумець некаторыя акалічнасці тагачаснае атмасфэры ў Менску, прывяду цытату з часопіса «Фотографическая иллюстрация», першага ў Расейскай імпэрыі часопісу фатаграфіі, апошні нумар якога (№ 8—9 за 1863 г.), выйшаў у Менску: «Дзіве адзіння ў горадзе фатаграфії, першая Прушынскага, даволі недасьведчанага фатаграфа, які карыстаецца падтрымкай польскага насельніцтва і ў цяперашні час арыштаваны за ўдзел у мецжы, — другая Якава Аляксандравіча Брафмана, выдатнага фатаграфа, што заслужоўвае па майстэрстве сваім заніць найгнаровейшыя месца ў коле нашых расейскіх фатаграфаў».

Малавераемна, што аўтарам здымку Марцінкевіча мог быць Брафман. Пагатоў, нам дакладна ведама, што менавіта Прушынскі быў аўтарам здымку Дуніна-Марцінкевіча, вядомага сёньня кож-

наму школьніку. Больш за тое, фатограф Антон Прушынскі 9 лютага 1852 г. выканалі ролю Карабля Лятальскага падчас прэм'еры «Сялянкі». Дакумэнтальна пацверджаны і факт існавання ў Менску фотамайстэрні Прушынскага ў 1861 г. Але, надта ж розныцца здымак з «НН» 1910 году ад славутага фотапартрэта Дуніна-Марцінкевіча, на якім пісьменык апрануты ў віратку зь ўздымнымі палосамі, засыянковую паўстанцкую чамарку...

Той першы мог быць зроблены Эмэрыкам Адамовічам. На адзінм дакументальні атрыбутаваным ягоным здымку выяўлены апошні менскі біскуп XIX ст. Адам Вайткевіч. Стылістычнае й фарматнае падабенства са здымкам Дуніна-Марцінкевіча — відавочнае. Вядома, што Эмэрык Адамовіч быў выпускніком катэдры прыгожых мастацтваў пры Віленскім унівэрсытэце, і ад 1840-х выкладаў у Менскай мужчынскай гімназіі. Ягоная дачка Жазэфіна адчыніла ўласнае фотаатэлье ў Менску ў 1870-я.

Але як мог чалавек гэтак зъмяніцца? Згадаем жыццёвые варункі. Пасыля таго як быў зроблены партрэт, друкаваны на першай старонцы «НН» у 1910 г., Дунін-Марцінкевіч больш за год правёў

Фота В.Дуніна-Марцінкевіча, якое надрукавала «Наша Ніва» ў 1910 г.

пад съледствам у Менскім астрозе — па справе «О помесщике Марцінкевіче, рассылавшем в Западные губерніи возмутительные воззвания...» (1861). Прыйшлі таго ж трагічнага для ягонае сям'і году дачку Марцінкевіча, Камілу, арыштавалі за «нядобранадзейнасць». Доказам стаў фатаздымак таго ж А.Прушынскага, на якім Каміла зънятая ў атачэнні патрыётаў у паўстанцкіх чамарках. Камілу зъмесьцілі ў вар'ятнію, аднак пад напорам грамадзкасці неўзабаве мусілі выпусціць. Тады ж, дарэчы, арыштавалі і фатографа Прушынскага. Пасыля гримнуў 1863 год. У лютым Камілу зноў бяруць пад варту і высылаюць. У tym жа годзе, пасыля другога арышту, выехаў пад канвоем у Томск і А.Прушынскі.

А Дунін-Марцінкевіч, пасыля адседкі ў Пішчалаўскім замку (сённяшняя «Валадарка») жыў пад пільнім паліцэйскім наглядам «бяз тэрміну»... 12 гадоў ён правёў бязвыезна ў Люцынцы.

Выходзіць, што між двума здымкамі адлегласць усяго пару гадоў! Цяжар жыццёвых клопату і беды, што абрынуліся на сям'ю Марцінкевіча, зъмянілі яго блізу непазнавальна...

Хоць пытаньне пра аўтарства «нашаніўскага» здымку застаецца адкрытым, дата не выклікае сумнёву — 1860 год. А ці быў фатографам Эмэрык Адамовіч ці Станіслаў Антон Прушынскі высьветліць можна будзе толькі знайшоўшы арыгінал. І справа гэта не такая безнадзейная, як можа падацца. Да прыкладу, арыгінал «хрэстаматыйнага» здымку Дуніна-Марцінкевіча быў адшуканы наноў у фондах Дзяржаўнага музею БССР толькі ў 1984 г.

Здымак Марцінкевіча аўтарства Антона Прушынскага.

«Займаецца падробкай

Пра невядомы раней факт з жыцьця Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча піша літаратуразнаўца Язэп Янушкевіч.

Брычка звыкла падкаціла пад канцылярыю, і на раскацістасе фурманава «Сто-о-ой!» гучна цокнулі ўсе дванаццаць падковаў. Тамаш гопнуся зь перадка і спрытна адчыніў дзъверцы.

Прыпсаванае надвор'е і верасьнёвы каламутны ранак не дадавалі гумору менскаму губэрнатару Сямёну. Аднак нічога не абязала, што дзень выдасца гэткім тлумным.

Вылазячы, губэрнатаругледзеў постаць мужыка, што ўзынікла між экіпажам і будынкам «присутствія». Шараковы армяк на фоне сьвежа-фарбаванай жоўтай сцяны здаўся брудным. Наблізіўшыся, Сямёнаў пераканаўся ня толькі ў нясьвежай адзежыне. Маршчыністы пакамечаны твар гаварыў пра ўжываньне

гары. Але чаканым перагарам не патыхала.

— Ваша Сьветласць, маю пільную справу да...

— Ці быў у «присутствії»? Няхай складуць чалабітную.

Зь дзьвярэй казённага будынку ўжо шнураваў вартавы Рыгор Фалей. Губэрнатар ведаў, што загад ягоны пачуты і будзе выкананы належна.

— У мяне вельмі важнае, пра падробку дакумэнтаў на...

— А-а, калі так, тады адразу да Чмыхава.

Мужычок затрымаўся з Рыгорам, і губэрнатар прайшоў у дзвіверы, кіруючыся праста да сябе ў кабінэт. Губэрнатарскія апартамэнты месціліся на другім паверсе.

Якім жа было зьдзіўленыне, калі менш чым за паўгадзіны да яго пастукаліся і ўвайшоў сам Іван Чмыхай. За плячыма віцэ-губэрнатара ў пройме была відаць знаёмая ўжо Сямёну постаць. Каб вось так, без належнага дакладу, віцэ-губэрнатар наважыўся турбаваць зраньня...

— Ваше Высочество, дело срочное, неотложное, требующее Вашего вмешательства...

Расейская мова з вуснаў віцэ-губэрнатара гучала бездакорна. Толькі мяккі съпёўны акцэнт выдаваў ураджэнца поўдня Маларасіі. Так і было. Сын гарадавога магістрата дзесь з-пад Пераяслаўлю, Іван Хведараў Чмыхай першыя гадоў дваццаць і служыў на радзіме — на Палтаўшчыне, падымаючыся

ад сакратара ніжняга земскага суду праз павятовае казначэйства да губэрнскага рэгістратара. Найбольшым дасягненнем ягонай маладосьці сталася служба ў крымскай саляной экспедыцыі 1812 году, калі падчас нападу карсыканца на Расею ўвачавідкі, быццам сънег увесну, таялі запасы солі. Гэты востры дэфіцыт народ мог і перачакаць, а вось царскае войска, падрослае на добрых 300 тысячяў апалчэнцаў, патрабавала ў варыва штодня хоць дробку тых крышталікаў, безь якіх і галоднаму страва не смакуе.

Векам Чмыхай быў старэйши за губэрнатара. Значыць, і досьведам чыноўніцкім багацейшы.

— Што здарылася? — Сямёнаў ссунуў бровы і ўнутрана сабраўся. Прадчуваючы, што зараз, бы генэралу на полі бою, давядзенца неадкладна прымаць рашэнне.

— Вось няхай расскажа ад пачатку. Заходзь! — Чмыхай энэргічна махнуў рукою, ведаючы, што ад гэтай хвіліны зь яго здымаетца адказнасць за пачутае. Што б цяпер ні набрахаў гэты прыгонны.

Спатрэбілася гадзіна, каб паўсталі ясная карціна. Завуць яго Юзук Душкевіч, з прыгонных паноў Любанскіх-Клімантовічаў, што ў Mnішанах Пяршайскай воласці. Поруч ляжыць Люцінка, ня больш як гады тры — чатыры таму набытая Вінцэнтам і Юзэфай Марцінкевічамі. Вінцэс той падрадзіўся на

* Філют — шахрай; хітры, спрытны злодзея.

дакумэнтаў»

арандатара Мнішанаў, а часткай платы за арендтарства старая Любанская аддала яго, Юзука, ды яшчэ сваячку ягоную, Юстыну, у «паслугу» Марцінкевічу, які, апрач Люцінкі, мае яшчэ і ў Менску дамкі. Вось, на Салдацкай Слабадзе жывучы, пасылаў яго гаспадар неаднойчы да Сыцяпана Ключынскага па неікія паперы. Яно нічога, ды дзіва тое, што паперы тыя «белавыя», ніколі нічым не съпісаныя. Але старадаунія. З даунімі гербамі, не цяперашнімі, з двухгаловым арлом... Дзе сам Ключынскі іх браў? Немаведама. Толькі ведама, што той Ключынскі раней служыў стольнікам у гарадзкім магістрапце Менску. Стary, паважны чалавек. Нічога ніякага. А вось Марцінкевіч, філют*, съпісвае іх, пад даунія прывілеі каралеўскія падрабляючы. Бо паводле разбору, учыненага ўладамі пасылья Лістападаўскага закалоту, ніхто ня мае права лічыцца й называцца шляхтай, калі ня мае таго патэнту шляхецкага, каралеўскага. Дык Марцінкевіч прадае іх усёй шляхце, ня толькі губэрні Менскай, але і далей. Найбольш наяжджаюць сваякі-крэўнікі ягоныя з Магілёўшчыны ды Ашмяншчыны, ён іх на шляхту чысьцюсенскую вырабляе, што потым ня толькі Герольдыя мясцовая, але і ў Пецярбургу праўяраюць і за чистую манэту прымайоць.

«Яшчэ адзін падпольны сындыкат», — мільганула ў Сямёна. Зразумела, чаму віцэ-губэрнатар ня ўзяў адказнасці на сябе. Тут, калі што ня так, да сталіцы рэха дакоціца. І паздымайоць ордэны разам з пэнсіёнам. Не пасыпела аціхнуць справа вядомая з махляром Марцінам Чапкоўскім, ажно новая насоўваеца.

Году не мінула, як тую справу, пад амністыйю падведзеную, у архіў съпісалі. «...выробнік падложных дакумэнтаў Марцін Чапкоўскі ў Дзісенскім уезьдзе з паперамі падобнымі знайдзенымі ў сундуку злойлены і на допытах у Дзісенскім

земскім судзе 6-га а ў Мінску ў прысутнасці паліцмайстра Чаглакова і чыноўніка Каменскага 10-га верасьня 1835-га году паказаў: пазнаёміўшыся з служачым ў Мінскай Рымска-Каталіцкай Духоўнай кансысторыі перакладчыкам Марцінкевічам, съпярша склалі кампазицыю на здыманыне мадэляў зь пячатак пад рознымі прывілеямі і дакумэнтамі, потым рабілі пячаткі Карапеў Польскіх Станіслава Аўгуста і Аўгуста 3-га. Сам жа ён Чапкоўскі зрабіў пячатку Карала Яна Казіміра, і ўсе онія пячаткі засталіся ў Марцінкевіча...»

Той Чапкоўскі аціх, Сыбірам напалоханы, дык гэты не супакоіўся. Ну, голубчык, Сыбір за табою плача! Тады, як казалі, цесьць Бараноўскі, менскі рэгент, адмазаў зяцька. Цяпер ужо не адкруціца, камэдыянт няшчасны. То «Рэзрукці жыдоўскі набор» на контрактах восенінскіх ставіць, то «Чарадзейную ваду» прыдумвае. Ясна, якая вада начамі гатуецца. Зь сінільных арэхаў ды кавы чорнай пад атрамант старадауні робленая. Каб пісалася, быццам золатам па мармуры. Вось выпішу сходу ордэр на ператрус.

— Пакліаць сакратара!

Паслужлівы маладзён Вярбіцкі пудка прысёшы за самім губэрнаторскім столом, каліграфічна выводзіў пад дыктоўку.

«... У г. Мінску.
16 верасьня 1844.
№ 195.

Сакрэтна

Гаспадзіну чыноўніку асобых
даручэннія Буцевічу

Селянін памешчыка Любанскаага Іосіф Душкевіч што знаходзіца ва ўслукэнні у памешчыка Марцінкевіча зъявіўшыся да мяне гэтага дня, між іншага зрабіў мне данос, што Марцінкевіч займаецца нібыта складаньнем падробных дакумэнтаў на шляхецкае паходжанье, для чаго мае і пячатку, схаваную пад падлогай.

Перадаючы зънятве з Душкевіча паказаныне, даручаю Вам па ўказаныні данасіцеля зрабіць у доме Марцінкевіч раптоўны вобшук і супраць азначанага даносу зрабіць фармальнае дасьледаванье і такое прадставіць мне...»

Накіраваны на Салдацкую Слабаду паліцэйскі нарад спраўна выканай загад.

Толькі вынік — ну аніякі. Аніякія пячаткі ні ў сене, ні ў саломе, ні ў хаце пад падлогай, ні ў аўсе ў съвіронку не адшукаліся. Папераў, праўда, тых назьбіралася. І съвескіх, і старажытных аркушаў. Толькі прыналежнасць іх Дуніну-Марцінкевічу, шкодную ці не, яшчэ належала давесыці.

Слова на вагу золата

У творах беларускай савецкай літаратуры прыніжэнне беларускага этнасу было вельмі яскравым. У творах XIX стагодзьдзя было бачна, што беларускі этнас жыве, што ён мае сілу і будучыню. Пра свой шлях да Дуніна-Марцінкевіча піша выдатны мовазнаўца **Фёдар Клімчук**.

Як успрымае той ці іншы чалавек таго ці іншага дзеяча культуры, гісторыі, залежыць ад гэтага чалавека, ад таго, які ён ёсьць. Таму мне неабходна некалькі словаў сказаць пра самога сябе.

Я — берасьцец, нарадзіўся і доўга пражыў у глыбіні Берасьцейшчыны, у Драгічынскім раёне. Мая родная гаворка далёкая ад той, якай лягла ў аснову мовы Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча. Але для мяне гэта не складала проблем.

На Берасьцейшчыне спрадвеку існавала культурнае шматмоўе. Гаварылі, праўда, там пераважна на адной мове — на берасьцейска-пінскай гаворцы. Але ж яшчэ траба было разумець мову суседзяў і ўмечь чытаць тэксты на некалькіх блізкіх мовах, якія бытавалі ў гэтай мясцовасці.

Мае бацькі перад тым, як пасылаць мяне ў школу, навучылі мяне чытаць на чатырох мовах. Першай кнігай, якою я авалодаў, быў «Букварь» на расейскай мове. Другая кніга — «Чырвоныя зорачкі» на беларускай мове (гэта школьнай чытанкай). Трэцяя кніга — гэта «Петрусь Шкода» Міхайла Серады на ўкраінскай мове. Чатцвертая кніга — гэта школыны падручнік па прыродазнаўстве на польскай мове. Падарыла мне яго стрыечная сястра Марыя. Праўда, у гэтым падручніку я прачытаў толькі загадоўкі і тое, што было падпісане пад малонкамі і ілюстрацыямі.

Я кандыдат філолягічных навук. Але літаратура ў мяне «выпала». Як так сталася? Паводле першапачатковай спэцыяльнасці, я — настаўнік гісторыі. Але потым захапіўся вывучэннем народных гаворак і вырашыў паступіць у асьпірантуру па мовазнаўчым профілі. У тыя часы гэта не складала проблемы. Я самастойна падрыхтаваў філолягічныя, моўныя дысцыпліны, здаў экзамэны, прайшоў па конкурссе ў асьпірантуру. Такім чынам, маёй стыхіяй, акрамя гісторыі, стала мова. У сваіх дасыльданьнях я стаў іх нават спалучаць. Гісторыя і мова, але не літаратура. Літаратура, як я гава-

Фёдар Клімчук

кандыдат філалёгіі, найлепшы знаўца Заходняга Палесся і заходнепалескіх дыялектаў у краіне.

рыў вышэй, у мяне выпала. Захавалася толькі тое, што засталося са школьніх гадоў і кароткіх універсытэцкіх курсаў.

Але ж мастацкія творы я чытаў, многа ці мала, але чытаў. Чытаў іх з аднолькавай лёгкасцю на расейскай, беларускай і украінскай мовах. З расейскіх паэтаў мне быў найбольш блізкім Нікрасаў, з украінскіх — Шаўчэнка, зь беларускіх — Багдановіч. Хаця высока цаніў і іншых паэтаў і пісьменнікаў. На польскай мове чытаць было цяжкай. Яшчэ цяжкай было чытаць на іншых славянскіх мовах. Але часам трохі чытаў і на іх, асабліва на чеськай і сэрбскай. На гэта, безумоўна, упłyвалі захапленыне слав'янай гісторыяй чеськага і сэрбскага народаў. Баўгарская мова мастацкіх твораў для мяне цяжкайшая за сэрбскую.

Як спэцыяліст па Палесьсі, магу сказаць, што «Пінскую шляхту» напісаў жыхар паўднёва-ўсходняй часткі сучаснага Пінскага раёну.

Такім чынам, мастацкія творы я успрымаў як літаратар. Тады як?

А як звычайны чалавек, але не літаратар. Найбольш я цаніў на пісьменнікаў і паэтаў іх **сілу думкі**. У гэтым сэнсе сярод паэтаў, якіх я называў вышэй, мне найбольш падабаліся Багдановіч і Шаўчэнка. У іх што ні фрагмент фразы, то нешта настолькі арыгінальнае, дасканалае, дэталёва апрацаванае, што і паўтарыць нельга. На другім месцы я б паславіў **праудзівае адпостраваныне рэчаіснасці**. Яна праяўлялася і ў побыце, і ў думках, і ў надзеях, і ў спадзіваньнях, і ў пачасці, і ў горы. Чытаеш і адчуваеш, што гэта тое, што ёсьць ці было або магло быць. Адчуваеш месца і час падзеі.

Пасыльваенны час. У школах Берасьцейшчыны беларуская літаратура, як і мова, вывучаліся. Але школьні курс літаратуры беларускай і расейскай адрозніваўся істотна. У школьнай праграме па расейскай літаратуры было многа твораў дарэвалюцыйных паэтаў і пісьменнікаў: Пушкіна, Лермонтава,

Талстога, Тургенева, Нікіціна, Майкава.

У школьніх праграмах па беларускай літаратуры такога не было. У іх дамінавала ўхваленьне Сталіна, ўхваленіе савецкага ладу жыцця. «Інфармавалася» пра жудаснае жыццё людзей да рэвалюцыі. Прапагандавалася думка пра тое, што беларуская літаратура мае толькі двух паэтаў: Янку Купалу і Якуба Коласа, астатнія — дробязь. Але зъмяшчалі пераважна толькі творы Янкі Купалы і Якуба Коласа, якія яны вымушаныя былі пісаць на замову.

Нямала было твораў пра вайну. Але людзі таго часу ў абсалютнай большасці самі бачылі ці прайшлі вайну. І заўважалі розніцу ў тым, што бачылі самі і што пісалася ў творах.

Бытаваў тады такі анэксdot. Гаварылі, што экзамэн па беларускай літаратуры здаваць вельмі лёгка. Ну, вядома, нейкія імёны запомніць неабходна. Але галоўнае прытрымлівацца прынцыпу: «Цяжкае, жудаснае жыццё да рэвалюцыі — лёгкае, пачаслівае жыццё пасля рэвалюцыі».

Траплялася, праўда, і іншыя. Напрыклад, славуты «Курган» Янкі Купалы. Да рэчы, на Берасьцейшчыне, паводле маіх назіранняў, сярод беларускіх паэтаў і пісьменнікаў найбольшай павагай карыстаўся Багдановіч. Але гэта не мянгла сітуацыі ў цэлым. Да рэчы, «Курган» Янкі Купалы добра ўпісваўся ў агульную схему цяжкага жыцця беларусаў да рэвалюцыі. Таму ён і трапіў у падручнік.

І вось я вучуся ў 7-ай клясе. Спачатку звярніў увагу на творы Багдановіча. Яны вылучаліся з агульнага рэчышча. А потым траплялася наступнае. Вёска, у якой я нарадзіўся, згарэла ў час вайны. Цяпер там ёсьць сярэдняя школа. А пасля вайны памяшкання для школы не было. Было месца (у быўшай малачарні) толькі для пачатковай школы. З 5-ай клясы я наведваў школу ў Драгічыне. Жыў там на кватэры. І вось, калі вучуся ў 7-ай клясе, жыў на кватэры разам з хлопцамі, якія вучыліся ў 8-ай клясе. І ў іх быў падручнік па беларускай літаратуры для 8-ай клясы. А гэты падручнік быў прысьвячаны дарэвалюцыйнай беларускай літаратуры. Мяне ён зацікавіў. Акрамя таго, за свае мізэрныя школьнія грошыкі я прыдбай храстаматыно-дапаможнік па беларускай літаратуры XIX стагодзьдзя.

І я зрабіў для сябе вялікае адкрыццё. Перада мною паўсталі зусім іншыя Беларусь, зусім ня тая, якую падавалі нам у школьніх падручніках.

У творах, зъмешчаных у падручніках, было многа нейкіх пустых словаў, словаў бяз пэўнага зместу. А слова ў творах XIX стагодзьдзя былі на вагу золата. Хай

там нешта з рыфмай ня так, хай там ня-
рэдка значныя адрозненін ад літара-
турнай нормы. Гэта ўжо неістотна. Там
не ўхваляўся савецкі лад, які існаваў у ся-
рэдзіне ХХ стагодзьдзя — у XIX стагодзьдзі яго яшчэ не было. Там не ўхва-
ляўся Ёсіф Вісарыёнаківіч — у самым кан-
цы XIX стагодзьдзя, у 1900 годзе, яму
быў усяго 21 год. Там не было перайна-
чаныя падзеяў Другой усясьветнай вай-
ны — падзеі гэтай вайны надыдуць мно-
га пазней.

У творах XIX стагодзьдзя нямала піса-
лася пра цяжкае жыццё беларускіх ся-
лян. Але пры гэтым не прыніжалася
іхняя чалавечая годнасць. Яны фігура-
валі як звычайнія нармальныя людзі. У
творах жа з падручнікаў сярэдзіны ХХ
стагодзьдзя прыніжаные беларускага эт-
насу было вельмі яскравым. У творах
XIX стагодзьдзя было бачна, што бела-
рускі этнас жыве, што ён мае сілу і буду-
чыню. Калі ж прачытаць творы з падруч-
нікаў сярэдзіны ХХ стагодзьдзя, дык ад-
чуеш у іх імкненіне даказаць, што бела-
рускі этнас ня здольны нешта самастой-
на тварыць, што яго ў хуткім часе чакае...
зянікненіне.

Дунін-Марцінкевіч сваёй творчасцю,
поглядамі ўпісваеца ў агульнае рэчыш-
ча літаратурнага працэсу ў беларусаў
XIX стагодзьдзя. Усё, што можна ска-
заць дадатнага пра беларускую літарату-
ру таго часу, можна скazaць і пра Дуніна-

Марцінкевіча і ягоную творчасць. Мне
здаецца, і паўтараць няма сэнсу. А што ў
яго адметнага? Адметны, перш за ўсё, аб'ём працы. Калі ў многіх аўтараў невя-
лікія фрагменты, то ў Дуніна-Марцінке-
віча шырокія палотны адлюстраваныя
беларускай рэчаіснасці XIX стагодзьдз-
зя. А разам з тым больш натуральна і
больш глубока адлюстраваная розная
праблематыка. Ніхто зь беларускіх аўта-
раў XIX стагодзьдзя не напісаў столькі,
колкі напісаў Дунін-Марцінкевіч. Ён —
клясык.

Для мяне доўга заставалася незразумелай «Пінская шляхта». Калі я чытаў, наприклад, «Залёты» ці «Гапона», дык нібы апускаўся ў тыповую беларускую
рэчаіснасць сярэдзіны XIX стагодзьдзя. Зь «Пінскай шляхтай» было ня тое. У ёй я не адчуваў ні тыповай цэнтральнай Бе-
ларусі, ні тыповай Піншчыны. Прычына выявілася пазней. Аўтарам «Пінскай шляхты» зьяўляўся ія Дунін-Марцін-
кевіч, а нехта іншы. Дунін-Марцінкевіч толькі перапісаў гэты твор. У 1984 г.
апублікованы арыгінал «Пінскай шляхты» (В. Дунін-Марцінкевіч. Творы.
Менск). Даецца інфармацыя, што твор
напісаны «пінчуцкай гаворкай» (старонка 504).

Я, як спэцияліст па народных гаворках
Берасцейска-Пінскага Палесься, пра
мову гэтага твору могу скazaць больш
канкрэтна. У аснове гэтай мовы ляжаць

гаворкі паўднёва-ўсходняй часткі сучас-
нага Пінскага раёну Берасцейскай вобла-
гасці. Толькі «ў аснове», бо мова ары-
гіналу «Пінскай шляхты» не зусім ідэн-
тычна пінскім гаворкам. У гэтым мове
адчуваўся ўплыў традыцый афіцый-
най мовы эпохі Вялікага Княства Літоў-
скага. Хаця рэдка, але сустракаюцца ў
арыгінале «Пінскай шляхты» звычайнія
памылкі, якіх не заўсёды можна пазбег-
нуць пры перапісванні твору.

Такім чынам, ня вedaючи дасканала
гаворак паўднёва-ўсходняй Піншчыны,
немагчыма было стварыць «Пінскую
шляхту». Я цікавіўся біографічнымі да-
дзенымі Дуніна-Марцінкевіча, спраба-
ваў знайсці звесткі пра тое, якія былі ў
яго асабістых сувязях з Піншчынай, якія
б дазволілі яму дасканала засвоіць
пінскую гаворку. Не знайшоў нічога.
Праўда, у Дуніна-Марцінкевіча былі сувязі з вёскай Альпенъ, што на Століншчыне. Але альпенская гаворка да
тыповых пінскіх гаворак не адносіцца.
Гаворка вёскі Альпенъ адносіцца да га-
ворак так званага беражноўскага тыпу.
Гэта пераходная гаворка паміж заходне-
палескімі (берасцейска-пінскімі) і
ўсходнепалескімі (тураўска-мазырскімі)
дialektnymi сыстэмамі.

Зрэшты, «Пінская шляхта» — гэта
асобная праблема. На агульную ацэнку
творчасці Дуніна-Марцінкевіча яна не
ўпльывае...

Радзіма мая
дарагая...

Патрыятызм

Нацыянальна-дэмакратычны і культурны бамонд у залі Купалаўскага тэатру сабраўся 4 лютага далёка ня ўвесь: Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч, дзьвесце гадоў ад нараджэння якога адзначылі спектаклем «Ідылія», не ўваходзіць у лік тых кананізаваных геніяў, на юбілей якіх не прыйшыці лічыцца непрыстойным. Але гледачы зусім і не шукалі знаёмыя твары на суседніх шэрагах. Усіх нашмат больш займала тое, што адбывалася на сцэне. Піша **Аляксандар Фядута**.

Уласна кажучы, гісторыя, расказана гэтым азызлым з выгляду ўладаром фальварку Люцынка, простая і ў нечым нават банальная. Малады паніч Караль Лягальскі (Алег Гарбуз), што выправіўся жыць (ці вучыцца паводле нейкай тагачаснай праграмы) у той самы Парыж, вяртаецца на просьбу сваіх сялянаў, каб разабрацца з камісарам Выкрутачом (Аляксандар Гарцуеў), які іх прыціскае, карыстаючыся напоўніцu контрактам... цфу! прыгонным правам, вядома ж. Жыць сярод гэтых неадукаваных мужыкоў, што ня ведаюць нічога пра вадкае мыла, не разумеюць, у чым цымус сапраўднага «Гінэсу», і карыстаючыся туалетнай паперай, не нашмат мякчэйшай за наждак, — каму ж захочацца прамяніць Парыж на ўсё гэта? І пану Каралю таксама шчыра ня хочацца.

Але ягоная кузына Юлія (Зоя Белахвосьцік), што выдае сябе за сялянку

Югасю, прымушае афранцужанага кузына закахацца ў сябе, прапанаваць руку і сэрца, заадно прагнаць камісара і палегчыць долю сялянам. У прыгожаньку «пэйзаначку» закахаліся ўсе запар, ад старога Выкрутача і да камэрдынэра Яна (Віктар Манаеў) і войта Навума Прываворкі (Аляксандар Кавальчук). Адным словам, усе щасливівія.

Пастаўце гэту немудрагелістую п'есу ў духу сьвятога для савецкай эпохі сацыялістычнага рэалізму, і ад нудоты памрэ ня толькі пан Караль, але і кожны глядач у залі. Чароўнасць прыгоннага права мала хвалюе нашага сучасніка. Але «Ідылію» ставіў Мікалай Пінігін — адзін з нешматлікіх беларусаў, што валодае пачуцьцём гумару — то бок, здольны пасъмяніцца з самога сябе. І выявілася, што п'еса, напісаная паўтара стагодзьдзя таму, вельмі сучасная, можа пры-

мусіць гледача рагатаць — і ня толькі рагатаць, пра што мы яшчэ скажам крыху ніжэй.

Пінігін прачытаў Дуніна-Марцінкевіча як беларускага Бамарш і прапанаваў Зое Белахвосьцік сыграць гэткі сабе выбуховы сплав чароўнай Сюзаны і вынаходлівага Фігара ў спадніцы. Белахвосьцік не баіцца выглядаць съмешнай, яна атрымлівае асалоду нават ад пэўнага каміканья (асабліва гэта адчуваецца ў яе сцэнах з Гарбузам і Манаевым). Насуперак жанраваму вызначэнню, вынесенаму ў загаловак спектаклю, герайні зусім не пастаральная, не саладжавая. Яна падобная да тых тэатральных субрэткаў, на якіх стагодзьдзямі трymaeцца рэпэртуар французскай камэдыі. У эпізодзе, дзе яна па чарзе (цалкам у духу Бамарш) прызначае спатканын-пасткі адразу чацвярым сваім залётнікам, Юлія-Югася ў інтэрпрэтацыі Зоі Валянці-

наўны дэманструе ўсю палітру жаночай абаяльнасці, знаходзячы для кожнага каханка-няўдахі сваю непаўторную інтанацыю.

Нягледзячы на тое, што з усіх мужчынскіх пэрсанажаў больш-менш працісаны харктар хіба што Каралія Лятальскага, вядучыя купалаўскія акторы ўмеюць зрабіць іх жывымі і сымпатычнымі. Скажам, у камісара Выкрутача (у бліскучым выкананьні Аляксандра Гарцуева), які, здавалася, без кіёчка ўжо няздольны быў і перасоўвацца, вырастоюць раптам крылы, і ён ужо ледзь ня лётае, пабачыўшы такую спакуслівую Югасечку. Барвінкам віеща вакол недасягальна «пэйзанкі» камэрдынэр Ян, што ўчора яшчэ пагарджаў беларускім дзяўчатамі: слухаць, як заліщаецца Віктар Манаесў, — адна асалода! Здаецца, калі б рэжысэр знайшоў фарбы крыху мякчэйшыя для войта Навума, ня зводзячы ягоную ролю да набора прыказак,

Лятальскі ў выкананьні Алега Гарбуза. Гэта вялікае дзіця, што суме па Парыжы, можа шчыра закахацца ў какетлівую сялянинку, на якую выпадкова трапляе, носіць фрак не па-мужчынску, а па-хлапечы, гатовы радасна пакрыўдзіцца на Радзіму пры першай жа магчымасці. Не хацеў ён сюды вяртацца, бачыць Бог. Але давялося. Ці то праграма навучаньня скончылася, ці то гроши. І ён, цяжка ўздыхнуўшы, вяртаецца, каб выратаваць сваіх пэйзанаў ад дыктатара Выкрутача і аднавіць гістарычную справядлівасць. Удваіх з камэрдынэрам Янам — яны дакладна Чып&Дэйл, якія съпяшаюцца на дапамогу да тых, хто гэтага патрабуе. Такія сабе мульцышыя пэрсанажы, вельмі добрыя і сымпатычныя. Вядома, Гаечка-Юлія мацнейшая за іх і больш тэхналягічная, але ж добрыя намеры — гэта таксама вельмі добра — праўда?!

Вельмі арганічна глядзеліся ўсе ак-

салідных опэрных съпевакоў. У выніку напружаньня не адчувае і глядзіш — наадварот, атрымлівае шчырую асалоду.

Наагул, мне ўжо даводзілася пісаць, што ў беларусаў няма пачуцця гумару, — дастатковая прыгадаць такіх тыповых нацыянальных пэрсанажаў, як Зянон Лукашэнка і Аляксандар Пазьняк. Тут жа — ці гэта Дунін-Марцінкевіч на актораў так паўплываў, ці гэта сам Пінгін — у добрым і цалкам карэктным гумары купаюцца і тыя, хто на сцэне, і тыя, хто ў залі. І разумееш пана Каралія: вось на такую Радзіму сапраўды хочацца вярнуцца. Тут хам-начальнік зазнае паразы, людзі ўсьміхаюцца і съпяваюць ня толькі на Дажынках, але і на працы, а жанчыны лёгкія, прыгожыя і ня ведаюць, што такое «пікап». Тут добра. Лепш, чым у Парыжы.

Ды пры канцы спектаклю съмех раптам зынкае. У паветраны шар сідаюць Караль і Юлія, Юлін тата і Ян. Зъяўляюцца пад палянэз Агінскага — у съвет-

З чалавечым абліччам

Аляксандру Кавальчуку было б крыху лягчай, і ягоны герой выйшаў бы крыху менш падобным да маскі. Але і гэту таленавітому актору ўдаецца зрабіць свайго алькаша і бабніка цалкам жывым і пазнавальным.

Але, хай мне гэта даруюць іншыя ўдзельнікі спектаклю, найбольшыя сымпатыі гледача атрымаў Караль

акторы ў вакальных нумарах. Ніхто не фальшивіў, але і ўласна опэрнымі іхняя галасы не назавеш. Таму да таго, што выраблялі акторы пад музыку, яны ставіліся з той жа самароніяй, што выратоўвала іх на працягу ўсяго спектаклю. Яны «гуляліся ў клясыку», «гуляліся ў опэру» — а не спрабавалі з напружанымі выразамі твараў граць

лае высокое неба. І раптам ідылія заканчваецца: гром, залева. Пусьцее сцэна. І толькі жаночы плач гаворыць пра тое, што щасце было такім магчымым, такім блізкім, але скончылася грымотамі і ўдарамі маланкі.

А яны ж зъялцелі і абяцалі вярнуцца... Мілья, мілья...

Аляксандар Фядута, глядач

Хам-начальнік зазнае паразы, людзі ўсьміхаюцца і съпяваюць ня толькі на Дажынках, але і на працы, а жанчыны лёгкія, прыгожыя і ня ведаюць, што такое «пікап».

НІКАЗІЯ

фотарэпартаж

Barbastella barbastellus

У Берасьцейскай крэпасьці зімье найбуйнейшая ў Эўропе калёнія кажаноў. Рэпартаж Юліі Дарашкевіч.

Тут іх сотні, яны вісяць дагары нагамі і зредку папісваюць. Найбуйнейшая ў Эўропе зімавальнаяная калёнія рукакрыльых (*Barbastella barbastellus*, ці Шырокавушка эўрапейская — так называюць гэтых кажаноў навукоўцы) месціца на ўскрайку Берасьця, у старой фартэцы.

Мы спускаемся ў скляпенне разам з актывісткай арганізацыі «Ахова птушак Бацькаўшчыны» Марыяй Дзямянчык. Тут цёмна і вільготна. «Мікрклімат, як у пячорах» — кажа навукоўца. Размаўляем шэнтам, каб не пабудзіць кажаноў.

Афіцыйна гэтае месца называецца «Біялягічны заказнік «Барбастэла». Штогод на зімоўку сюды зъяўляюцца да трох тысячяч кажаноў. Навукоўцы назіраюць за імі ўжо гадоў дзесяць, аднак толькі нядайна для рукакрыльых абсталёвалі «спальныя месцы» — на съценах фартэцы разьмісцілі спэцыяльныя драўляныя шчыты. Прычапіўшыся да іх і зьблішыўшы ў купкі, кажаны й зімуюць. Выглядзе гэта прыкладна так:

На нашую просьбу спадарыня Марыя выносіць некалькі жывёлак на паветра. Кажаны аказваюцца зусім ня страшнымі, мілія такія, пушыстыя зубасыці. Яны сонныя, каб раскатурхаць іх пасыля съпячкі, трэба хвілінаў пятнаццаць. Але паляцець яны змогуць яшчэ ня хутка. Таму, добра разгледзесць рукакрыльых, мы заносім іх назад у фартэцыю і чаплем за драўляны шчыток.

«Мае мышкі» — так пяшчотна называе сваіх гадаванцаў Марыя Дзямянчык. Навукоўцы рэгулярна праведваюць кажаноў, вядуць падлік і назіраньне. Апякуеца кажанамі й ААН — арганізацыя выдзеліла адмысловы грант на захаванне зімавальнай калёніі. У Беларусі сем відаў кажаноў занесена ў Чырвоную кнігу.

Валянцін Тарас пра...

...афіцыйны Саюз пісьменьнікаў

Была некалі так званая «руская сэкцыя» ў Саюзе пісьменьнікаў. У ёй сябраў было болей, чым ва ўсіх сэкцыях паводле жанраў. Гэта было такое аўтаномнае стварэнне, куды ўступалі расейскамоўныя пісьменьнікі. На пачатку 1950-х яна была скаваная з ініцыятывы, здаецца, Броўкі. Расейская сэкцыя была шматлюдней, шумней, прэтэнцыёзнай, але сапраўдных літаратарав там можна было пералічыць па пальцах: празікі Барыс Бур'ян, Мікола Садковіч, паэт і перакладчык Навум Кіслік. Астатнія не пакінулі съеду ў літаратурным працэсе.

Не скажу, што гэтыя людзі варожа ставіліся да беларусаў, беларускасці. Але яны, у большасці сваёй, прыежджая з Рәсей, шчыра лічылі, што яны тут дома. Ім былі незразумелымі нашыя нацыянальныя праблемы.

Стаўленнем да ўсяго беларускага і творчым патэнцыялам сёньняшні саюз, які ўзначальвае генэрал Чаргінец нагадвае мне тую расейскую сэкцыю.

Аўруцін, наваяўлены геній і ледзьве не надзей расейскай паэзіі, да нядайнага часу абураўся, што расейскамоўных пісьменьнікаў тут у нас заціскаюць. Я запярэчыў яму артыкулам у LiMe, на які ён у сваю чаргу адказаў абсалютна нахабным, хамскім тонам, і я настаў зь ім дыскутуваць — апошнія слова засталося, нібыта, за ім.

У прадмове да яго апошняй кніжкі нейкі прафэсар Андрэй напісаў, што Аўруцін — паэт больш значны, чым Іосіф Бродзкі. Вось, маўляў, каму трэба даваць Нобэлеўскую прэмію! А я пагартаў гэтую кніжку і ўпэўніўся, што гэта, так бы мовіць, адлюстраванае съявітло: там многа перайманьяў з Валошына, наагул з паэтаў Срэбнага веку, Веніяміна Блажэннага...

У гэтым саюзе, вядома, ёсьць таленавітыя людзі — Раіса Баравікова, напрыклад. Але ў асноўным там «раннішчыкі»: людзі, якія навучыліся пісаць нешта падобнае на літаратуру. А яшчэ Міхail Святылоў жартам гаварыў, што можа за невялікую плату вельмі хутка навучыць пісаць вершы, якія можна друкаваць у «Камсамольскай праўдзе». Вось і яны навучыліся пісаць так, што іх можна друкаваць у

ЮЛІЯ ДРАЗІКЕВІЧ

«Советской Белоруссии».

...талент

Я асабіста ніколі нідзе не называю сябе пісьменьнікам. Я літаратор. Бо пісьменьнік — гэта Колас, Купала, Быкаў. Там гэтая цвярозая самаацэнка часта зынікае. І чалавек зь вельмі сыцілым дараўаннем лічыць сябе ўсясьветнай зоркай літаратуры!

Вось нядаўна адыбўся суд на пазоў Чаргінца да газэты «Новы час» і журналіста Аляксандра Тамковіча. Іх забавязалі сплаціць вялізныя гроши генэралу. У пазове Чаргінца ёсьць фраза: «Пра мяне як пра вядомага пісьменьніка, палітыка, генэрала-сэнтара ведаюць ня толькі многія грамадзяне і журналісты наша дзяржавы, але і жыхары і прадстаўнікі СМІ з розных краінай сьвету». Хочаща сказаць: «Дарагі Мікалай Іванавіч! У вас ёсьць пзўнае кола чытачоў, пэўная ніша ў літаратуры таго жанру, у якім вы працуце. Але ў вас няма той вядомасці, якая ёсьць у майстроў гэтага жанру — Ле Карэ, Сімёна, Юліяна Сямёнаў...» У Чаргінца ёсьць пэўныя здольнасці — і ня больш. Але гэта ні ў якім разе яго не зыневажае, таму што маленькая яскарка — з таго самага рэчыва, што і вялікае полымя. Але гэта толькі яскарка, так Бог даў. Чалавек павінен гэта разумець, тым больш чалавек, якому вось-вось будзе семдзесят... Гэта тая самая хвароба, што ў Аўруціна: чалавеку ўжо за пяцьдзесяці, а ён раптам адкрыў у сабе генія. У паэзіі ж, калі ты не адыбўся да 25, то

ўжо і не адбудзесься... Вось так.

...папсу

Вельмі дыскрэдытае паэзію папса. Ужо амаль немагчыма пачуць нармальну песню!

... малыя наклады літаратуры

У часы СССР літаратура была ня толькі і настолькі літаратура, колькі справа палітыкі, ідэалёгіі. Ніхто не глядзеў, купяць тваю кніжку, ці яна будзе съпісаная. Гэта было вельмі зручна для пісьменьнікаў, але й заахвочвала графаманаў. Тады, можа, чыталі і больш, бо жыцьцё было застойнае...

Цяпер іншае стаўленне да грошай, да літаратуры... Я магу і не чытаць Данте, але ў мяне мільёны, а ў цябе — вош на аркане... Цяпер літаратура прымушаная выжываць. І гэта добра. Вось хай выжывае тая літаратура, якую выдае «Мастацкая літаратура», і тая, якую выдаюць прыватныя выдавецтвы. Хай выжываюць. Я думаю, што, улічваючы нашыя ўмовы, нашыя культурныя, гуманітарныя і іншыя задачы, больш шансаў выжыць у нас, а ня ў іх. Но менавіта мы стаім на нацыянальнай глебе. Мы, а не яны, выказываем галоўнае. Яны працягваюць жыцьцё нейкімі хімэрамі. Вось зробяць саюзную дзяржаву — яны пачнуть славіць саюзную дзяржаву...

...маладых літаратарапаў

Авалодай хаяць б адной мовай замежнай — той, што табе найбольш цікавая. І ня думай, што пераклады расейскія табе заменяць арыгінальныя: будзеш тады глядзець на съвет расейскімі вачыма. А табе гэта трэба?

...тое, за што сорамна

Калі я быў малым, да адыходу ў партызаны, мне даводзілася і красыці. Разам з сябрамі мы залазілі ў які дом і бралі ежу, бо іначай мы памерлі б з голаду. Будучы сталым чалавекам, я сабе гэта дараўаў. Хай і Бог даруе.

Калі ўспомніць партызанку, то ёсьць рэчы, за якія мне ня тое што сорамна, мне страшна! Напрыклад, як я боты забіраў. Восені глыбокая, я босы. Хлопцы кажуць: вось, зараз у гэтай вёсцы, у гэтай заможнай хаце дабудзем табе боты. Прыходзім, просім. Гаспадар не дае. Ну, я і раззлаваўся. Карабінчык сарваў з пляча, крычу: дзядзька, давай боты, а то застрэлю! Вось за гэта мне цяпер страшна.

Падрыхтавала Наталка Бабіна

МЯЖА

ВІНЦЭСЬ ВАШЭКА

МЯЖА

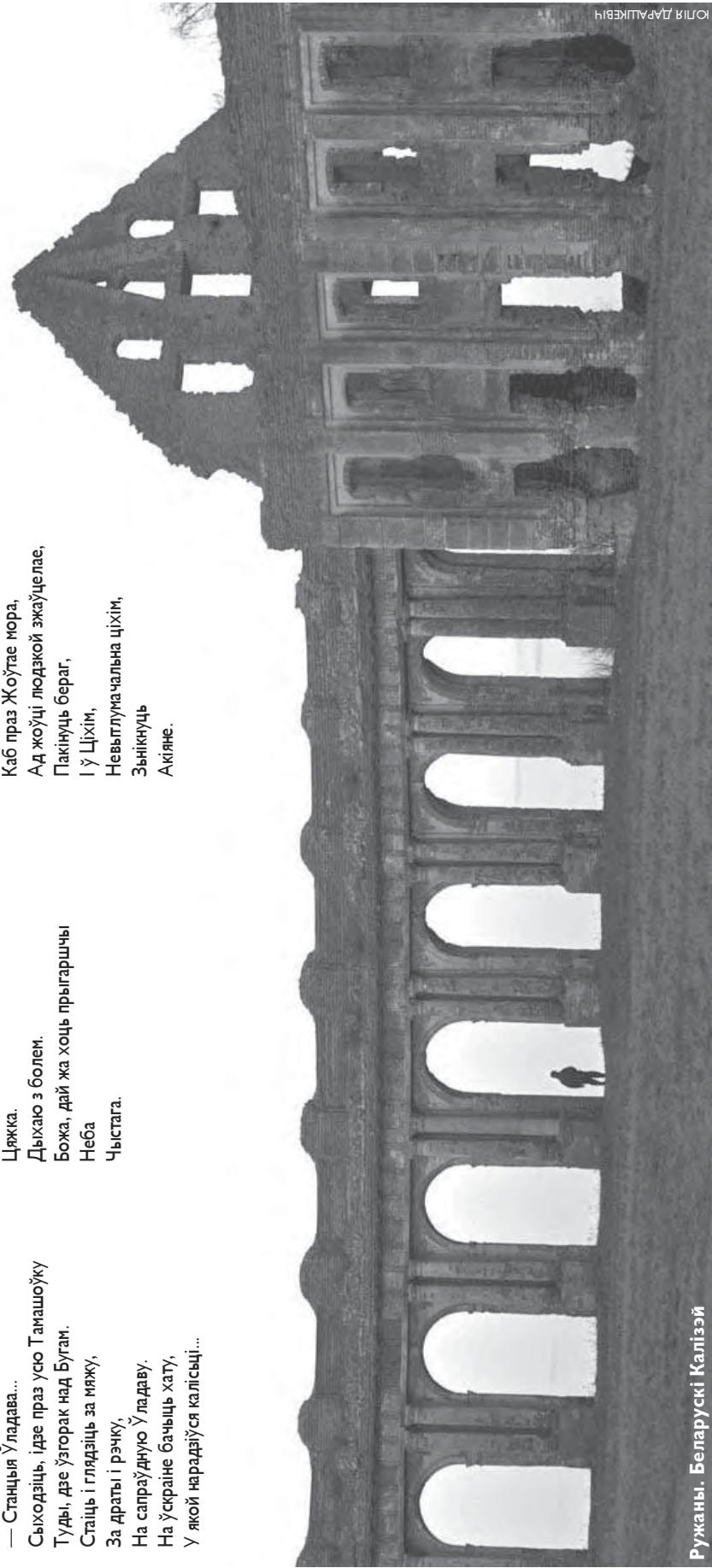
Цягнік ідзе на ўладаву.
Едзе дядок самотны.
Пазирае на свой гадзіннік,
Глядзіць у вакно...
— Стачыць ўладава...
Сыходзіць, ідзе праз усю Тамашоўку
Туды, дзе ўгорак над Бугам.
Стайць глядзіць за мяжу,
За дрэві і рэчку,
На сапраўдную ўладаву.
На ўскрайніне бачыць хату,
У якой нараддіўся калісьці...

***

КІТАЕЦ

Неба засланнае хмарамі
Парэпанымі,
Падраганымі.
Цёмна,
Црхка.
Дыхаю з болем.
Божа, дай жа хоць прыгаршны
Неба
Чыстага.

Сяброўка мая, і каханка, і жонка —
Самота.
Мы зъ ёю імклівую джонку
Вознем,
Каб праз Жоўтае мора,
А д жоўці лоджкай эжайчалае,
Пакінучь бераг,
І ў Ціхім,
Невыпрумачальніцахім,
Зынкунчъ
Акіяне.

**12 лютага
20.00**

N.R.M.

•Акустыка•

Тэлефон:
(029) 254-49-09

**Менск
Графіці**

Адрес:
зав. Калініна, 16

ІМПРЭЗЫ

Памяці Адольфа Янушкевіча

10 лютага (нядзеля), а 15-й у Доме Ваньковіча (вул. Інтэрнацыянальная, 33А) адбудзеца вечарына, якая прысьвячена жыццю і творчасці Адольфа Янушкевіча (1803—57), сябра Адама Міцкевіча і нават пратыліп аднаго з герояў ягоных твораў, удзельніка паўстання 1830—31 г., які пражкыў у сыбірскім выгнанні 25 гадоў, пахаваны на могілках у Дзягільне ля Койданава.

У вечарыне возьмуць удзел Адам Мальдзіс і Кастусь Цвірка, прагучыць уркукі з твораў А. Янушкевіча ў пер-

«Катынь» у Горадні

8 лютага (пятніца) у Горадні адбудзеца паказ фільму «Катынь»

КАНЦЭРТЫ

metal fest

8 лютага, а 17-й у клубе «Рэактар» (вул. Харужай, 29) пройдзе Heart of metal fest. Зайграюць гурты: **Medea** (Горадня), **Melodic black death doom metal frodmortell** (Заслаў) і інш. Квіткі: 15.000 — танцпол, 20.000 — столік, 20 — танцпол у дзень канцэрту Т.: (029) 123-35-27, (029) 259-73-25.

Стары Ольса

14 лютага ў менскім Палацы прафсаюзаў кацэрт гурту «Стары Ольса». Квіткі: ад 12000 да 28000. **Пачатак а 19-й. Т.: (029) 326-24-25, (029) 766-24-25.**

ТЭАТРЫ

Купалаўскі тэатар

- 8 (пт), 9 (сб) — «Вечар»
- 10 (недз) — «Памінальная малітва»
- 11 (пн) — «Кім»
- 12 (аўт) — «Больш чым даждж»
- 13 (ср) — «Сымон-музыка»
- 14 (чц) — «Таполовая завея»
- 15 (пт) — «Я не пакіну цябе»
- 16 (сб) — «Смак яблыка»
- 17 (недз) — «Паўлінка
- ранішня спектаклі
- 10 (недз) — «Сынежная каралева»
- 17 (недз) — «Паўлінка»
- малая сцэна
- 8 (пт) — «Дзіке паляванье каралі Стака»
- 9 (сб) — «Маці»
- 11 (пн) — «Адчыніце Кантралёру!»
- 15 (пт) — «Варшаўская мэледыя»
- 16 (сб) — «Апэльсінава віно»

Тэатар беларускай драматургії

- 8 (пт), 13 (ср) — «Сталіца Эраўнд»
- 9 (сб) — «Містэр Розыгрыш»
- 10 (недз) — «Прыгоды маленькай ведзімы»
- 10 (недз) — «Адвечная песня»
- 12 (аўт) — «Нязваны госьць»
- 14 (чц) — «Жан і Бэтрыса»
- 15 (пт) — «Ганна ў тропіках»
- 16 (сб) — «Шлях у Царград»
- 17 (недз) — «Айбаліт, Бармалей, пра жыве і Брадвэй»
- 17 (недз) — «Сёстры Псыхеі»

Тэатар юнага гледача

- 9 (сб) — «Залатое сэрцайка»
- 9 (сб) — «Апошняя дуэль»
- 9 (сб), 10 (недз) — «Паліяна»
- 13 (ср) — «Таямніцы блакітных азёраў»
- 14 (чц) — «Палачанка»
- 15 (пт) — «Тарас на Парнасе»
- 15 (пт) — «Прыгоды Бібігона»
- 16 (сб) — «Шчайкуноў»
- 16 (сб) — «Шлях на Бэтлеем»
- 17 (недз) — «Мешчанін у шляхецтве»
- 17 (недз) — «Дзень народзіна ката Леапольда»

ВЫСТАВЫ

Дунін-Марцінкевіч і Кастусь Каліноўскі

На сядзібе Партыі БНФ працуе выставка, прысьвячаная 170-годзьдзю Кастуся Каліноўскага і 200-годзьдзю Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча. Дэманструюцца творы Алляксея Марацкіна, Міколы Купавы і Алеся Цыркунова. Уваход вольны.

Палявое дасьледаваньне вёскі

Да 15 лютага ў галерэі NOVA (Веры Харужай, 16) працуе фотавыставка Альберта Ціхановіча «Кола часу» — своеасабліве палявое дасьледаванне будзённага жыцця беларускай вёскі сярэдзіны 1990 — пачатку 2000-х. Гэта погляд чалавека, які ня першы год шукае адказы на адвечныя пытанні: хто мы,

адкуль мы, куды мы ідзем?

Графіка Леаніда Шчамялёва

7 лютага а 17-й у Нацыянальным мастацкім музеі — адкрыццё персанальнай выставы твору жывапісу і графікі Леаніда Шчамялёва «Мастак і час», прымеркаванай да 85-годзьдзя майстра. Выставка працуе да 10 сакавіка.

КІНО НА ВЫХОДНЫЯ

Астэрыкс, Абелікс і Шумахер

Астэрыкс на Алімпійскіх гульнях (Asterix aux Jeux olympiques)

Францыя — Гішпанія — Нямеччына — Італія — Бэльгія, 2008, каляровы, 120 хв.

Рэжысёры: Фрэдэрык Фарэст'е, Тама Лянгман

Ролі выконваюць: Клавіс Карніяк, Жэрар Дэпард'е, Ален Дэлон, Бэнуа Пульвардэ, Ванеса Геслэр, Зынадзін Зыдан, Міхаэль Шумахер

Жанр: Камедыя

Адзнака: 5 (з 10)

Вольны гал Закаханікса марыць ажаніцца з грэцкаю прынцэсай Ірынай. Але на Ірыну паклаў вока сын Юлія Цэзара Брут. Каб сарваць нежаданы шлюб і даць Закаханіксу шанец, Ірына авбяшчае, што выйдзе замуж толькі за пераможцу Алімпійскіх гульняў. Брут спадзяеца на посьпех, але ў Закаханікса найлепшыя настаўнікі — Астэрыкс і Абелікс...

Папулярны французскі персанаж, які сталі героямі коміксаў, анімацый і фільмаў, чарговы раз на вялікім экране. Пасля «Mісі Cléopatra» і «Астэрыкса і Абелікса супраць Цэзара» — гэта трэцяя стужка зь непераможнімі і пашеншымі галамі. Клавіс Карніяк зъмяніў Крыстыяна Кляеўе ў ролі

Астэрыкса поруч зь нязменным Абеліксам — Жэрарам Дэпард'е.

Ален Дэлон грае самазакаханага імператара — і неўпрымет зьдзекуецца са сваіх мінільных каронных роляў (хто ведае, ацніць жарт пра «Рока і ягоных братоў»). Радзе грымасам Бэнуа Пульверду ў ролі прыдуркаватага Брута, які марыць атруціць бацьку.

Леапард губляе плямы, дыск разбівае статуі, імчацца шаленія коні, крыніцы гратэскная публіка. А Зынадзін Зыдан і Міхаэль Шумахер удала працуць на эпізодах.

Хаця стужка набыла ганаровыя вялікабюджэтны «імпэрскі» статус (78 млн ўроў), гэта не перашкодзіла «гальскай гісторыі» застасцца жывой, пачешнай і мілай.

Андрэй Расінскі

Літаратурны сшытак «НН»

люты 2008

Партрэт карабля

Уладзімер Някляеў пра Міколу Селешчuka 18

Што зъмяняе чалавека

або Загадка малавядомага фота Вінцку Дуніна—
Марцінкевіча. Піша Сяргей Харэўскі 21

«Займаецца падробкай дакумэнтаў»

Пра невядомы раней факт з жыцця Дуніна—Марцінкевіча
піша Язэп Янушкевіч 22

Словы на вагу золата

Пра свой шлях да Дуніна—Марцінкевіча
піша Фёдар Клімчук 24

Патрыятызм з чалавечым абліччам.

Радзіма мая дарагая

Пра юбілейны спектакль «Ідылія»
піша Аляксандар Фядута 26

Валянцін Тарас пра...

«Мяжа». Вінцэс Вашэка 29

Вінцэс Вашэка 30

КАЛІ Б...

...у назвах менскіх
вуліц была нейкая
лёгіка.

МАТЮНАК / ЭКСТ ЛЕПЛКА УШКИНА

Гід: Шаноўныя турысты, мы знаходімся на
вулицы Маркса. Вуліца названая ў гонар
чалавека, які ў працах аб эгоне сялянаў зъ
зямель ў сярэднявечнай Англіі вывеў прынцып,
згодна зъ якім цяпер улады перасяляюць
жыхароў вуліцы Маркса ў Лошыцу.

«НН» СТО ГАДОЎ З ВАМИ

В.Кленікі Бельскага пав. Гарадз. губ. У нашай вёсцы злавілі хеўру зладзяй (5 чал.), каторыя ўжо два гады займаліся зладзействамі і абіралі ўсіх. Усе пляц — тутэйшыя мужыкі: Пётр Парфенюк, Эўфімій Цімафеюк, Марцін Трофіміюк, Піліп Іванюк і Мацеяй Марчук. Гэтыя Марчук — той самы п'янюга, каторы радзіў мужыкам, замест даваць гроши на бібліятэку, купіць лепей псалтыр за 5 злотых. Добра яму гэтак радзіць — ён за той псалтыр, мусіць, нічога не аддаў бы, а хіба съязгнуў бы дзе...

«Наша Ніва» № 5, 1908

ПРЫВАТНЫЯ АБВЕСТКІ

ЖЫТЛО

Маладая беларускамоўная сям'я зъ
дзіцем 6 гадоў здыме адноясна таннае
прыстайнае жытло ў Менску альбо пад
Менскам (каб часта хадзілі электрація ці
аўтобус). Разглядывацца УСЕ варыянты.
T.: (029) 198-32-51

Прадам за 51 тыс. цагляны дом плошчай
100 кв.м. (зроблены на 70%) з надзелам (6
сотак) кали Менску (1 км.). Ёсьць электр-
рычнасць, вада, падводзіца газ.
T.: (029) 576-74-29

КНІГІ

Праланую кнігі з сэрыі «Кнігарня «Наша Ніва», «Беларускі кнігазбор» (у
тym ліку Мальдзіс), кнігі па гензэлёгії
(многа), часопісы ARCHE, «Фрагменты»,
творы маладых аўтараў, многа іншага,
дашлю съліс прапанаваў. T.: (029) 753-
91-96. alesknig@mail.ru

ПРАЦА

Якасна выканою пісъмовыя працы па
беларускай гісторыі, літаратуры і мове.
Звяртацца загдзядз пасля 17-й.
T.: (017) 245-18-72, (029) 101-03-24. Юры

СЯБРОЎСКІЯ ПАДАРОЖЖЫ

«Замкі Беларусі». 10 лютага (нядзеля)
на маршруце: Менск—Мір—Наваградак—
Любча—Шчорсы—Усельюб—
Ліда—Менск. «Падольскія фартэцыі»
14—17 сакавіка па маршруце: Камянец—
Падольскі—Хоцін—Меджыбож.
T.: (017) 292-54-58; (029) 622-57-20;
(029) 509-12-16; (029) 110-19-28.

«Нашу Ніву»

пытайцеся на сядзібе ТБМ
кожны будні дзень ад 15.00 да 19.00

Наша Ніва

незалежная газета

заснаваная ў 1906, адноўленая ў 1991

галоўныя рэдактары «Нашай Нівы»:

З.Вольскі (1906), А.Уласаў (1906—1915),
Янка Купала (1914—1915), А.Луцкевіч,

У.Знамяроўскі (1920), С.Дубавец (1991—2000).

сакратарка рэдакцыі Настя Бакшанская

шэф-рэдактар Андрэй Дынько

галоўны рэдактар Андрэй Скурко

мастакі рэдактар Сяргей Харэўскі

заснавальнік Місцавы фонд выдання

газеты «Наша Ніва»

выдавец Прыватнае падпрыемства

«Суродзічы»

АДРАС ДЛЯ ДОПІСАЙ:

220050, Менск, а/c 537

Tel/fax: (017) 284-73-29, 8-029-613-32-32,

8-029-707-73-29.

E-mail: nn@nn.by

On-line: www.nn.by

© НАША НІВА. Спасылка на «Нашу Ніву» абавязковая. 12 палос форматам

A2, 6 друк. арк. Друкарня РУП «Выдавецтва «Беларускі Дом друку». Менск, пр.

Ф. Скарны, 79. Рэдакцыя не нісе адказнасць за змест рагільных абвестак.

Кошт свабодны. Гаварыць на абрэгістрацыі прамысловага выдання №581

ад 4 ліпеня 2002 г., выдадзена Міністэрствам інфармаціі Рэспублікі Беларусь.

Юрыйдyczны адрас: 220101, г. Менск, пр. Ракасоўскага, 102-71. Р/р

3012206280014 у МГД ААТ «Белінвестбанку», Менск, код 764.

Наклад 2239. Газета выдаецца 48 разоў на год.

Нумар падпісаны ў друк 23.00 06.02.2008.

Замова № 694. Рэдакцыйны адрас: Ракасоўскага, 102-71.

А ТЫ ПАДПІШУСЯ!

Каб рэгулярна атрымліваць «Нашу Ніву»,

проста паведаміце ў Рэдакцыю свой адрас.

Адначасова Рэдакцыя звяртаецца з просьбай
ахвяраваць на выданье. Дэталі — старонка 17.